

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Lakialoite laiksi kalastuslain muuttamisesta

Eduskunta on 3 päivänä toukokuuta 1995 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan edellä mainitun ed. Rajamäen ym. lakialoitteen 4/1995 vp.

Valiokunta on pyytänyt asiasta perustuslakivaliokunnan lausunnon. Lausunto (PeVL 8/1996 vp) on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilä, kalatalousylitarkastaja Harri Dahlström ja erikoissuunnittelija Harry Kaasinen maa- ja metsätalousministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne oikeusministeriöstä, johtaja Heikki Vendelin metsähallituksesta, lakimies Kurt Hemnell Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, lakimies Helena Ålgars Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, tiedotuspäällikkö Teemu Tast Kalatalouden Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Timo Seppälä Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, hallituksen jäsen Raimo Hälinen Suomen Urheilukalastajain Liitosta, toiminnanjohtaja Ilkka Mäkelä Suomen Metsästäjä- ja kalastajaliitosta, kalatalousjohtaja Markku Marttinen Uudenmaan maaseutuelinkeinopiiristä, kalatalousjohtaja Jorma Tiitinen Mikkelin maaseutuelinkeinopiiristä, kalatalousjohtaja Jukka Muhonen Hämeen maaseutuelinkeinopiiristä, pääsihteeri Jorma Leppänen saaristoasiain neuvottelukunnasta, toiminnanjohtaja Niklas Ulenius Nylands Fiskarförbundista, projektisihteeri Mats Fagerlund Åbolands Fiskarförbundista, puheenjohtaja Matti Kinnunen Suomenlahden uistelijat ry:stä edustaen myös Suomen vapakalastajien Keskusliittoa, puheenjohtaja Henrik Lundberg Tammisaaren kalastusalueelta, varapuheenjohtaja Aatos Petäjä Nauvon kalastusalueelta, jäsen Voitto Kari Pyhtään kalastusalueelta, kalatalousjohtaja Jukka Nyrönen Kainuun maaseutuelinkeinopiiristä, kalatalousuunnittelija Mikko Torssonen Oulun kalatalouskeskuksesta, puheenjohtaja Esa Eela ja isän-

nöitsijä Tarmo Jalava Pyhäjärven kalastusalueelta, amanuenssi Kalevi Keynäs Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteelliseltä asemalta sekä Pekka Rekiö Kuopion kaupungista. Lisäksi Perämeren Kalastajain Keskusliitto, Pirkanmaan maaseutukeskus, Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen kalatalouskeskus, Utsjoen ammattikalastajat ja -metsästäjät ry, Ruotsinpyhtään kalastusalue, Hangon kalastusalue, Kuusamon kalastusalue, Raumanmeren kalastusalueen puheenjohtaja Antti Tuominen, kalastaja Pertti Ahlberg Virolahdelta sekä Lars Aschan Tammisaaresta ovat antaneet kirjallisen asiantuntijalausannon.

Lakialoitteen kuvaus

Aloitteessa ehdotetaan, että onkiminen ja pilkkiminen tehtäisiin jokamiehenoikeudeksi ja viehekalastusta varten säädetäisiin läänikohtainen viehekalastusmaksu. Henkilökohtaisen viehekalastusmaksun maksanut henkilö olisi oikeutettu kalastamaan vavalla ja vieheellä niiden läänien alueilla, joita koskevan maksun hän on maksanut.

Pyydettyään perustuslakivaliokunnan lausunnon lakialoitteen säätämisyjärjestyksestä maa- ja metsätalousvaliokunta täsmensi perustuslakivaliokunnan toivomuksesta lakiehdotuksen sisältöä.

Täsmennyksen jälkeen lakiehdotuksessa ehdotetaan kalastuslain 8 §:n 1 momenttia tarkistettavaksi siten, että viehekalastuksen harjoittaminen yhdellä vavalla, kelalla ja vieheellä sallittaisiin läänikohtaisen viehekalastusmaksun maksamista vastaan samassa laajuudessa kuin onkiminen ja pilkkiminenkin. Viehekalastusta saisi niin ollen harjoittaa toisen omistamalla tai hallitsemalla vesialueilla ilman erityistä lupaa samoin edellytyksin kuin onkimista ja pilkkimistä.

Edellä tarkoitettuna viehekalastuksena olisi vetouistelu yhdellä vavalla sallittua yhden vieheen lisäksi myös yhtä painoviehettä tai syväajää käyttäen. Viehekalastus olisi siten mahdollista myös yksityisesti omistetuilla vesialueilla ilman vesialueen omistajan erikseen antamaa lupaa. Yleiskalastusoikeuden sanotunlainen laajeneminen merkitsisi samalla omistajan käyttöoikeuden rajoittamista samassa suhteessa kuin muiden käyttöoikeus lisääntyy.

Yleiskalastusoikeuden nojalla harjoitettava viehekalastus olisi samojen rajoitusten alainen kuin onkiminen ja pilkkiminenkin. Viehekalastusta voitaisiin rajoittaa tai sen harjoittaminen kalastuslain 11 §:n säännösten nojalla määrääjäksi kokonaankin kieltää tietyllä alueella, milloin kalastuslain 1 §:n tarkoitukset tai muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi tiettyyn vesialueeseen kohdistuva kyseisen vesialueen kalakantaan nähden kohtuuttomaksi katsottava kalastuspaine taikka tietyn kalaveden hyväksi kaupallisessa tarkoituksessa tehty huomattavat kalanistutukset.

Aloitteen kalastusrajoitusten ja -kieltojen määräämiselle voisi tehdä vesialueen omistaja, kalastusalue tai maaseutuelinkeinopiiri. Myös ympäristöviranomaiset voisivat tehdä asiassa aloitteen, mikäli katsoisivat syytä siihen olevan. Kalastusrajoituksia koskevan päätöksen voisi muun muassa kalastuslain 11 §:n 2 momentin, 26 §:n 2 momentin ja 37 §:n 2 momentin säännösten nojalla tehdä kalastusalue ja 11 §:n 1 momentin nojalla maaseutuelinkeinopiiri.

Onkimisen ja pilkkimisen harjoittaminen ehdotetaan sallittavaksi ilman kalastuksenhoitomaksun suorittamisvelvollisuutta. Voimassa olevan kalastuslain mukaan alle 18-vuotiaat saavat jo nykyisin kalastaa kalastuksenhoitomaksua suorittamatta. Onkiminen tavallisella mato-onkella on jo nykyisin maksutonta. Pilkkimisen osalta tulisi määriteltäväksi se, millä tavalla harjoitettuna pilkkiminen voidaan sallia maksutta. Maksuton pilkkiminen käsittäisi kalastusasetuksen 3 §:ssä määritellyn pilkkimisen eli pilkkimisen siimaan kiinnitetyllä pystysuunnassa liikuttavalla pilkillä, siimaa kädessä pitäen tai lyhyehköä heittokalastukseen soveltumatonta vapaa käyttäen. Maksuton onkiminen käsittäisi puolestaan nykyisin kalastusasetuksen 4 §:n 1 momenttiin sisältyvän määritelmän.

Pilkkimisen edellä selostetusta maksuttomuudesta on odotettavissa lähinnä se, että jokin määrä maksutonta onkimista harjoittavista henkilöistä tulee ainakin ajoittain harjoittamaan myös

maksutonta pilkkimistä. Pilkkimisen salliminen maksutta edellä sanotuin rajoituksin ei merkinne kuitenkaan kalastajamäärien lisääntymistä. Lisäksi on otettava huomioon vesialueen omistajien kalastuslaissa säädetyt mahdollisuudet saada rajoitetuiksi kyseisiä kalastusmuotoja.

Perustuslakivaliokunnan kannanotto

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan muun muassa, että valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisen suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta on oleellista, ettei viehekalastusoikeus ole ehdotuksen mukaan ehdoton. Omistajan todellisen aseman kannalta merkitystä on sillä, että viehekalastusoikeuteen kohdistuisi useita rajoituksia: Sallitut kalastustavat käsittäisivät viehekalastuksen yhdellä vavalla ja vieheellä, vetouistelun kuitenkin lisäksi yhdellä painovieheellä; viehekalastusoikeus ei ulottuisi lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoihin eikä vesialueisiin, joilla kalastaminen on kielletty muun säännöksen nojalla; viehekalastuskilpailut ja muut vastaavat tilaisuudet olisivat luvanvaraisia; vesialueen omistajan ja vuokramiehen sekä alueella ammattimaisesti kalastavan mahdollisuudet käyttää kalastusoikeuttaan eivät saisi kohtuuttomasti vaikeutua; maaseutuelinkeinopiiri ja määrääjäksi myös kalastusalue voisi tietyllä alueella rajoittaa viehekalastusta tai kieltää sen; viehekalastus ei saisi aiheuttaa tarpeettomasti haittaa tai häiriötä rannan omistajalle tai haltijalle; viehekalastusta olisi rajoitettu toisen pyydyksen ja asutun rannan läheisyydessä eikä se saisi haitata muuta kalastusta. Lisäksi viehekalastusoikeudesta pääsääntöisesti suoritettavista viehekalastusmaksuista kertyneet varat jaettaisiin kalavesien omistajille heidän omistamiensa kalavesien käyttämisestä viehekalastukseen.

Tällaisen rajoitussääntelyn ja viehekalastusmaksujen käyttöjärjestelyn johdosta ehdotuksessa on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehkäisty lainsäädännön keinoin riittävästi se, että viehekalastus muodostuisi uhkaksi kalakannalle ja vesialueen pysyvälle tuotolle. Omistajan asemaa on suojattu minimoimalla viehekalastuksesta johtuvia haittoja. Lakiehdotus säilyttää omistajan oikeuden käyttää vesialuettaan kalastukseen tai muuhun sellaiseen tarpeeseen. Viehekalastusoikeudesta aiheutuva rajoitus ei omistajan perusoikeussuojan kannalta näin ollen mene pidemmälle kuin on välttämätöntä valtiosääntöisesti hyväksyttävän kalavesien virkistys-

käyttötarveintressin tyydyttämiseksi. Asiaa arvioidessaan perustuslakivaliokunta on myös ottanut huomioon, että vesistöissä vapaasti liikkuva kalakanta on valtiosäännön kannalta jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti ja että vesialueen omistamisen kautta siihen syntyvä kalastusoikeus on sangen erikoislaatuinen omaisuuden laji. Perustuslakivaliokunta päätyy näin ollen siihen, että ehdotetunlaisena viehekalastusoikeus ei loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää edelleen huomiota oikeusturvajärjestelyihin todeten, että perusoikeusrajoituksen sallittavuuteen vaikuttavat vielä oikeusjärjestelyt. Niiden kannalta keskeiset säännökset ovat kalastuslain 11 §:ssä, jota nyt ei ehdoteta muutettavaksi. Tämän pykälän nojalla maaseutuelinkeinopiiri (1 mom.) ja määrääjäksi kalastusalue (2 mom.) voisivat rajoittaa määrättyllä alueella muun muassa lakiehdotuksen tarkoittamaa viehekalastusta ja kieltää sen. Pykälän 2 momentissa mainitaan nimenomaisesti vesialueen omistajan mahdollisuus saada asia vireille, kun taas 1 momentissa ei ole vastaavalaista säännöstä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan nykyinen sääntely on riittävä perustuslain kannalta. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin asianmukaisena, että 1 momentissa mainitaan vesialueen omistaja asian vireillepääntöön maaseutuelinkeinopiirissä oikeutettuna tahona.

Perustuslakivaliokunta on lisäksi ottanut kantaa eräisiin lausunnosta lähemmin ilmeneviin lakiehdotuksen yksityiskohtiin.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että maa- ja metsätalousvaliokunnan lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta laatima lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Maa- ja metsätalousvaliokunta kannattaa lakialoitteeseen 4/1995 vp keskeisenä asiana sisältyvän läänikohtaisen viehekalastuskorttijärjestelmän käyttöönottoa siten, että kalastuslain 8 §:n 1 momentin muutoksella viehekalastusmaksua vastaan jokaisella olisi tietyin rajoituksin oikeus harjoittaa myös yksityisellä vesialueella ilman kalastusoikeuden haltijan lupaa viehe-

kalastusta yhdellä vavalla, kelalla ja vieheellä, vetouistelua kuitenkin lisäksi yhdellä painovieheellä tai syvääjällä. Tätä viehekalastusmaksua ei kuitenkaan perittäisi siltä, joka harjoittaa viehekalastusta omistamallaan vesialueella tai vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan luvalla tämän hallitsemalla vesialueella.

Valiokunta katsoo, että näin määritelty viehekalastusoikeus rinnastuu asiallisesti yleiskalastusoikeutena onkimisen ja pilkkimisen sallimiseen yksityisellä vesialueella. Tästä laajennuksesta on käyty julkista keskustelua siitä lähtien kun 16.4.1982 annetulla kalastuslain muutoksella perustettiin läänikohtaiset pilkkiluvat. Julkisuudessa käydyssä keskustelussa ja maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa asiassa on esitetty näkökohtia puolesta ja vastaan. Valiokunta pitää hyvänä asiana sitä, että asia on näin tullut eri puoliltaan monipuolisesti valaistuksi.

Mietinnössään 26.11.1993 (MmVM 26/1993 vp) hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain muuttamisesta (HE 179/1993 vp) maa- ja metsätalousvaliokunta edellytti selvitystyön käynnistämistä tavoitteena luoda kalastuskortin yhteyteen läänikohtainen viehekortti eri maksusta. Valiokunta katsoo, että lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta perustuslakivaliokunnan käsiteltävä varten muokattu lakiehdotus toteuttaa tämän tavoitteen.

Valiokunta toteaa, että vapavälineillä saatu saalisosuus on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen vuonna 1995 julkaiseman selvityksen mukaan 12,5 prosenttia vapaa-ajankalastajien kokonaissaaliista ja vain noin 4 prosenttia maamme kokonaiscalansaaliista. Vuoden 1994 vetouistelusaalis oli vain kolmannes pilkkisaaliista. Valiokunta katsookin, että kysymys on itse vapakalastustapahtuman muodostamasta suuresta virkistysarvosta. Olennaista on, kuinka helposti tämä virkistysmahdollisuus on laillisesti saatavilla.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kalavedenomistajat ovat jo nykyisellään voineet omin päätöksin vapaaehtoisesti järjestää laajempia viehekalastuslupa-alueita virkistyskalastajien tarpeisiin. Eräissä osissa maata tätä mahdollisuutta onkin käytetty hyväksi. Asiantuntijakuulemisessa on käynyt ilmi, että tämä virkistyskalastusmahdollisuus on järjestetty esimerkiksi muun muassa Säskylän Pyhäjärvellä, Kuusamon Kitkajärvellä ja Päijänteellä. Saadun selvityksen mukaan hyvin monilla sekä merenrannikon että sisämaan vesialueilla vapakalastusmahdollisuudet eivät sen sijaan ole olennaisesti pa-

rantuneet. Kalavedet ovat myös pirstoutuneita eri omistajatahojen kesken, ja luparajojen sisäpuolella pysyminen tuottaa suuria teknisiä vaikeuksia vesillä liikuttaessa. On myös erittäin hankalaa saada selville, kuka millekin alueelle luvan myy, ja luvallisten alueiden välissä saattaa olla yksityisiä vesialueita, joihin lupaa ei ole ollenkaan hankittavissa. Kalastuslain mukaan kalaveden omistajien ja käyttäjien yhteistoimintaeliminä toimivat kalastusalueet ovat lisäksi vedenomistuksen pirstoutuneisuuden vuoksi muodostuneet pieniksi ja osoittautuneet tehottomiksi hoitamaan tarvittavaa sovittelua.

Valiokunta toteaa, että on lukuisia alueita, joilla vapakalastusmahdollisuudet eivät ole tällä hetkellä riittäviä. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin Savon ohella erityisesti Uudenmaan ja Hämeen läänin alueet. Uudenmaan merialueen kyliin kuuluvista vesistä vain noin 20 prosenttia on nykyisellään viehelupamyynnin piirissä. Nämäkin kalavedet ovat hajallaan ja lähes yksinomaan kuntien omistamia. Yhtään ainoaa koko kalastusalueen kattavaa yhtenäislupaa ei läänin merialueelle ole syntynyt. Hämeen läänissä puolestaan kalastaa noin 300 000 vapaa-ajan kalastajaa. Tällä hetkellä noin 55 prosenttia läänin alueella olevista vesistä on kalastusalueiden yhtenäislupien piirissä, mutta olemassa olevat lupa-alueet eivät ole käytännön tarpeita varten riittävän yhtenäisiä.

Edellä esitetyillä perusteilla valiokunta pitää tarpeellisena, että vanhan järjestelmän rinnalle luodaan uusi, selkeämpi järjestely. Samalla valiokunta toteaa, että läänikohtaisen viehekorttijärjestelmän toteutuksessa vedenomistaja voi edelleen myydä kalastuslupia omille vesialueilleen. Uuden järjestelyn myötä hän saa lisäksi vastaavansalaisia tuloja läänikohtaisen viehekortin maksukertymän tuloutusten kautta. Edellytyksenä näiden tulojen saamiselle on kuitenkin, että saaja on joko järjestäytynyt kalastuskunta tai sellainen yksityinen vedenomistaja, joka on ilmoittanut tilitietonsa tulevan rahamäärän maksamista varten. Maksukertymän palautusjärjestelmä vedenomistajille on maaseutuelinkeinopiireistä saadun selvityksen mukaan atk-pohjaisena nopea ja toimiva. Valiokunta tähdentää sitä, että ehdotetulla uudella järjestelyllä ei ole tarkoitus loukata yksityistä omistusoikeutta, vaan kanavoida omistusoikeuden tuottamia tuloja osittain uutta tietä. Perustuslakivaliokunta on edellä todetun mukaisesti katsonut lausunnossaan, että ehdotettu lainmuutos voidaan säätää tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Valiokunta korostaa sitä, että tällä yleiskalastusoikeuden laajennuksella tulee olemaan suuri merkitys matkailun kannalta. Lyhytaikaiseen kalastukseen oikeuttavat luvat houkuttelevat matkailuun ja tuovat siten kaivattua lisätuloa maaseudun asukkaille, kun oheispalvelut ostetaan paikallisilta yrittäjiltä. Saadun selvityksen mukaan Norjassa ja Tanskassa kalastuksenhoitomaksun voi lunastaa viikoksi, jälkimmäisessä myös päivän ajaksi. Lisäksi Norjassa on erillinen kalastuksenhoitomaksu perheelle.

Uudistuksen vaikutukset kalakantoihin

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vapavälineillä tapahtuvan kalastuksen pääasialliset saalisajit ovat hauki, ahven, kuha, taimen ja kirjolohi. Suomenlahden vetoistelun Grand Prix-kilpailujen vuosien 1993—1995 saalis jakaantui eri kalalajien osalta seuraavasti (suluissa kappalemäärä): ahven (542), meritaimen (260), silakka (96), kuha (87), nokkakala (30), merilohi (29), säyne (24), kirjolohi (9), hauki (3) ja muut (4). Näistä meritaimen, merilohi ja kirjolohi ovat joko kokonaan tai pääosiltaan istutuskantaa olevia. Kuhaa istutetaan niin ikään runsaasti kyseessä olevalle merialueelle.

Valiokunta katsoo edellä olevan tilaston osoittavan, ettei lisääntyvä vapakalastus leikkaa ammattikalastajien saalistuloja. Käydyssä asiantuntijakuulemisessa on erityisesti käynyt ilmi huoli siitä, että petokalakannat eivät kestäisi läänikohtaisesta viehekorttijärjestelmästä syntyvää kalastuspainetta. Eräänä kalastuspainetta kuvaavana tietona valiokunta pitää sitä, että vetoistelukilpailussa Suomenlahdella venekunta käyttää yhden kilon saaliin saamiseen aikaa keskimäärin 16 tuntia 7 minuuttia. Valiokunta katsookin, ettei tämä viittaa kohtuuttoman suureen pyyntitavasta syntyvään rakenteelliseen kalastuspaineeseen. Valiokunta toteaa lisäksi, että haukikin on Suomenlahden ammattikalastajien saaliskalatilastossa vasta kuudennella sijalla.

Valiokunta toteaa myös, että kun läänikohtainen viehekorttijärjestelmä otetaan käyttöön, voidaan lähtökohtaisesti ajatella, että kalastuspaine pikemminkin levittäytyy suhteellisen tasaisesti koko läänin vesialueelle kuin keskittyy joillekin alueille, olletikin kun lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikat jäävät yleiskalastusoikeuden ulkopuolelle. Mikäli kuitenkin petokalakannat jollakin vesistönosalla vaarantuisivat, voisi maaseutuelinkeinopiiri tai kalastusalue

käyttää kalastuslain 11 §:n mukaista määrää-
kaista kalastusrajoitusta tai -kieltoa. Valiokun-
nan saaman selvityksen mukaan tämä järjestel-
mä toimii jo nykyisellään tehokkaasti kokemuk-
sella ja rutiinilla maaseutuelinkeinopiirin kala-
talousyksiköissä. Sen sijaan kalastusalueiden an-
tamat rajoituspäätökset viipyvät saadun selvi-
tyksen mukaan pitempään ja ne ovat usein vali-
tusten johdosta kumoutuneet. Kalastuslain
11 §:n mukaisia kieltokohteita on maassamme
nykyisin yhteensä noin 400 kappaletta ja ne ovat
yleensä alaltaan vähäisiä.

Edellä todetusta käy ilmi, että vapakalastus
kohdistuu ahventen ohella erityisesti sellaisiin
petokaloihin, joiden kantoja laaja-alaisesti vah-
vistetaan istutuksin. Valiokunta toteaa, että jos
kalakannat eivät pyyntiä jollakin alueella kestä,
istukastuotantoa varten maassamme on runsaasti
kaupallisesti kilpailevaa tuotantoa, jonka tulo-
rahoitus on riippuvainen istutusaktiivisuudesta.
Valiokunta pitää tärkeänä, että kestävä käytön
periaatetta noudatetaan myös läänikohtaiseen
viehekorttijärjestelmään siirtymisen jälkeen.

Asiantuntijakuulemisessa on ilmaistu huoli
siitä, että läänikohtaisen viehekorttijärjestelmän
käyttöönotto vähentäisi motivaatiota hoitaa ka-
lavesiä. Valiokunta toteaa, että uudistuksen
myötä maaseutuelinkeinopiirin kalatalousyksi-
köille lankeaa suuri seurantavastuu alueensa ves-
istöjen petokalakantojen kehityksestä.

*Valiokunta edellyttää, että maaseutu-
elinkeinopiirit ja Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitoksen kalantutkimus luovat
yhdessä seurantajärjestelmän, jolla seura-
taan koko maassa läänikohtaisen viehe-
korttijärjestelmän käyttämön toimivuutta
ja vaikutusta petokalakantoihin. Vuosira-
portit tulee toimittaa maa- ja metsätalous-
valiokunnalle tiedoksi.*

Kalastuksenvalvonta

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan la-
kialoitteessa tarkoitettua viehekalastuksen har-
joittaminen ei toisi suuria muutoksia kalastuk-
senvalvontaan. Yleisellä vesialueella harjoitetus-
ta viehekalastuksesta ei perittäisi viehekalastus-
maksua, joten valvonnan kannalta nykyinen til-
anne säilyisi tältä osin.

Muilla vesialueilla viehekalastusmaksuun pe-
rustuvan kalastuksen paikallista valvontaa suo-
rittaisivat maaseutuelinkeinopiirin, kunnan, ka-

lastusalueen, kalastuskunnan, vesialueen omis-
tajan tai kalastusoikeudenhaltijan asettamat va-
lantehneet kalastuksenvalvojat toimialueellaan
poliisin ja kalastusviranomaisten lisäksi. Lakie-
hdotuksen 89 §:n mukaan todistus kalastuksen-
hoitomaksun ja viehekalastusmaksun maksami-
sesta on pidettävä mukana kalastusta harjoitet-
taessa sekä vaadittaessa näytettävä vesialueen
omistajalle tai kalastusoikeuden haltijalle tai sil-
le, jonka tehtävänä on valvoa kysymyksessä ole-
valla alueella kalastuksesta annettujen säännös-
ten ja määräysten noudattamista. Poliisilla, ka-
lastusviranomaisella ja valantehneellä kalastuk-
senvalvojalla on toimialueellaan velvollisuus tar-
kastaa kalastuksenhoitomaksun suorittaminen.
Tämä velvollisuus koski myös läänikohtaista
viehekalastusmaksua. Vesialueen omistaja, osa-
kas tai kalastusoikeuden haltija voisi halutessaan
vaatia viehekalastuksen harjoittajaa esittämään
todistuksen viehekalastusmaksun suorittamisesta
kyseisen läänin alueella.

Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaan jokai-
sella on oikeus muullakin vesialueella kuin yleis-
ellä vesialueella harjoittaa onkimista ja pilkki-
mistä. Ehdotetun 88 §:n mukaan tällaisesta on-
kimisesta ja pilkkimisestä ei perittäisi kalastuk-
senhoitomaksua. Valiokunnan saaman selvityk-
sen mukaan tämä merkitsisi kalastuksenvalvon-
nassa onkimista ja pilkkimistä harjoittaviin hen-
kilöihin kohdistuvan kalastuksenhoitomaksujen
tarkastamisen loppumista, mikä mahdollistaisi
nykyisten valvontaresurssien kohdistamisen vie-
hekalastuksen valvontaan. Yleiskalastusoikeuk-
siin sisältyvä maksullinen viehekalastusmak-
suun perustuva oikeus kalastaa ei lakiehdotuk-
sen 8 §:n 2 momentin mukaan ulottuisi lohi- ja
siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoi-
hin eikä niille vesialueille, joilla kalastaminen on
muun säännöksen nojalla kielletty. Loheksi lue-
taan meritaimen, järvitaimen ja purotaimen
sekä kirjolohi. Lohi- tai siikapitoisena pidetään
jokea tai muuta vesistöä, jota nämä kalalajit
käyttävät nousu- tai vaellustienään taikka johon
niitä on merkittävässä määrin istutettu (kalas-
tuslain 119 §). Koukkukalastaminen matosyöt-
tiä tai harrilautaa käyttäen lohipitoisen vesistön
koskessa ja virtapaikassa on kielletty (kalastus-
asetuksen 12 §).

Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää lääni-
kohtaisen viehekorttijärjestelmän toimivuuden
varmistamista jo ennakkovalmisteluilla välttä-
mättömänä. Lakiehdotuksen mukaisen yleiska-
lastusoikeuden ulkopuolelle rajattavan ”lohi- ja
siikapitoisen vesistön kosken ja virtapaikan”

määrittely kuuluu kalastuslain (286/82) 119 §:n 3 momentin mukaan maaseutuelinkeinopiirille.

Maa- ja metsätalousvaliokunta edellyttää, että maaseutuelinkeinopiirit kalatalousyksiköidensä asiantuntemukseen nojautuen määrittävät lohi- ja siikapitoisten vesistöjen kosket ja virtapaikat ja merkitsevät ne kalastuksen ohjausta varten taroituksenmukaisella tavalla.

Valiokunta toteaa, että kalastuslain 39 §:n mukaan kalastusta harjoitettaessa on vältettävä kaikkea sellaista, joka voi aiheuttaa rannan omistajalle tai haltijalle tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Onkimista ja pilkkimistä ei saa ilman erityistä oikeutta harjoittaa viittäkymmentä metriä lähempänä selvällä merkillä varustettua pyynnissä olevaa kiinteää tai verkkopyydystä eikä niin lähellä toisen asuttua rantaa, laituria, uimarantaa, jäätietä tai muuta niihin verrattavaa aluetta, että siitä aiheutuisi edellä tarkoitettu seuraus. Onkimista ja pilkkimistä harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta haittaa tai häiriötä vesialueella harjoitettavalle muulle kalastukselle. Samansisältöiset säännökset koskisivat lakialoitteen 39 §:n mukaan myös viehekalastusmaksuun perustuvaa kalastamista. Lisäksi viehekalastuskilpailuja varten olisi saatava kalastusoikeuden haltijan lupa (8 §).

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että läänikohtainen viehekorttijärjestelmä voisi lisätä pysyväle asutukselle ja kesäasunnoilla vapaa-aikaansa viettäviin kohdistuvaa häiriötä sekä tuottaisi samalla lisääntyviä ympäristöongelmia. Valiokunta viittaa tältä osin edellä selostettuihin säännöksiin ja toteaa lisäksi, että kalastuksen kohdistuminen laajemmalle alueelle tulee vähentämään häiriötä niillä alueilla, joihin kalastus on nykyisin keskittynyt lupakäytännöstä johtuen. Kalastuspaineen levittäytyessä laajemmalle alueelle vapaa-ajankalastusta tullaan tosin harjoittamaan alueilla, joilla sitä ei ole aiemmin ollut.

Asiantuntijakuulemisessa on myös käynyt ilmi huoli siitä, että vapaa-ajankalastajat ja muut vesillä liikkujat suhtautuvat välinpitämättömästi kalanpyydysten paikkaa ilmaiseviin poijuihin ja muihin merkkeihin. On myös katsottu, että veto-uistelijat ajavat pyydysmerkeistä huolimatta pyydysten päälle ja rikkovat ne. Vaikka edellä selostettu tuomittava toiminta ei voi olla riippuvainen hankitun kalastusluvan laadusta, valiokunta pitää tärkeänä, että mahdolliset haittavaiikutukset selvitetään.

Valiokunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriön toimesta selvitetään viehekalastusuudistuksen muille kalanpyyntimuodoille aiheuttamien kielteisten vaikutusten laajuus ja taloudellinen merkitys.

Eräitä lisähuomioita

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että Aluehallinto 2000 -hankkeeseen liittyen on parhaillaan arvioitavana läänien lukumäärän pudottaminen nykyisestä yhdestätoista neljään tai viiteen. Läänien lukumäärän pudottaminen yhdestätoista viiteen Uudistuva lääninhallinto/aluehallinto 2000 -komitean (komiteanmietintö 1996:7) ehdotuksen mukaan merkitsisi sitä, että Oulun läänin eteläpuolella olevalla alueella olisi kolme läänä, joista kunkin pinta-ala lähenisi Oulun läänin pinta-alaa, joka on 18 prosenttia koko maan pinta-alasta. Valiokunta katsoo, ettei lääninjakouudistus ja siitä johtuva läänien pinta-alan kasvu muodosta sinänsä perustetta tarkistaa läänikohtaista viehekorttijärjestelmää. Sen sijaan Oulun läänin eteläpuolella (Oulun lääni pysyisi kaikissa kaavavaiheissa vähintään nykyisen kokoisena) olevien läänien lukumäärän vähentäminen nostaisi läänikohtaista asukasmäärää merkittävästi ja saattaa antaa aihetta korottaa läänikohtaisen luvan hintaa. Tämän arvioinnin helpottamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että nykyisen läänijaon pohjalta saadaan kokemuksia läänikohtaisesta viehekorttijärjestelmästä mahdollisia myöhempiä tarkasteluja varten.

Läänikohtaisen viehekalastusluvasta perittävän maksun suuruudeksi ehdotetaan 100 markkaa kalenterivuodessa tai 25 markkaa kultakin enintään seitsemän vuorokauden pituiselta kalastusjaksolta. Alle 18-vuotiaat ja 65 vuotta täytäneet vapautettaisiin maksun suorittamisesta vastaavalla tavalla kuin kalastushoitomaksun suorittamisestakin. Kertyneet varat varattaisiin tarkoitukseensa valtion talousarviossa ja ne osoitettaisiin maaseutuelinkeinopiirien kautta vesialueen omistajille. Vastaavalla tavalla toteutettiin aikanaan pilkintämaksuvarojen jako. Uudistuksella ei maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan olisi suurtakaan merkitystä kalastushoitomaksun kertymään. On kuitenkin esitetty myös arvioita, että viehekorttijärjestelmän selkeys poistaisi epätietoisuutta lupien hankinnassa ja lisäksi siten maksutuloja.

Lakiehdotuksen pykäläkohtaiset perustelut

7 §. Pykälän 1 momentin mukaan kylässä muutoin kuin tilapäisesti asuvalla on oikeus harjoittaa yleisellä vesialueella järvestä onkimista, pilkkimistä ja muuta koukkukalastusta.

Koukkukalastuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista kalan pyyntiä, jossa pyyntivälineenä käytetään koukuilla varustettua pyyntivälinettä. Koukkupyödyksiä ovat siten muun muassa onki, pilkki, uistin ja muut viehekalastusvälineet sekä pitkäsiima. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan selvennettäväksi siten, että onkimista ja pilkkimistä koskevat maininnat poistetaan. Selvennys ei vaikuta sanotun yleisveden kalastusoikeuden laajuuteen.

8 §. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus harjoittaa onkimista ja pilkkimistä yleisten vesialueiden lisäksi muillakin vesialueilla lukuun ottamatta lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoja sekä kalastuskieltoalueita. Mainitut kalastusoikeudet ovat siinä mielessä yleisoikeuksia, että kummankaan kalastustavan käyttäminen ei edellytä vesialueen omistajan lupaa. Pykälän 2 momentissa säädetään eräistä paikallisille asukkaille kuuluvista kalastusoikeuksista merialueella.

Kalastusoikeusjärjestelmän yhtenäistämiseksi sekä kalastusharrastuksen edistämiseksi ehdotetaan säädettäväksi, että viehekalastus rinnastettaisiin pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin yleiskalastusoikeuksiin. Viehekalastusta saisi yhdellä vavalla, kelalla ja vieheellä niin ollen harjoittaa toisen omistamalla tai hallitsemalla vesialueilla ilman erityistä lupaa samoin edellytyksin kuin onkimista ja pilkkimistä. Edellä tarkoitettuna viehekalastuksena olisi vetouistelu yhdellä vavalla sallittua yhden vieheen lisäksi myös yhtä painoviehettä tai syvääjää käyttäen. Vetouistelussa painovieheen käyttö on pyyntitavasta johtuen usein välttämätöntä, jotta siiman kiertyminen voidaan estää ja viehe saadaan pysymään halutulla syvyydellä. Viehekalastuksesta perittävistä maksuista ja kertyvien maksujen käytöstä ehdotetaan säädettäväksi 88 ja 91 a §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta toteaa, että 1 momentin lopussa olevan luvanvaraisuussäännöksen tulee kattaa myös sellaiset tilanteet, joissa jokin yritys järjestäisi organisoitua viehekalastusta toisen vesialueella. Luvanvaraisuutta harkittaessa tulee osallistujien määrän lisäksi ottaa huomioon toiminnan jatkuvuus ja säännönmukaisuus.

Pykälän 2 momentin viimeiseen virkkeeseen

sisältyvä uistelemista koskeva rajoitus on ristiriidassa 1 momenttiin ehdotettujen tarkistusten kanssa, minkä vuoksi rajoitus ehdotetaan poistettavaksi.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta pitää tarpeellisenä säilyttää 4 momentti voimassa olevan lain mukaisena.

9 §. Lakialoitteessa lain 9 §:ään on esitetty lisättäväksi 2 momentti. Valiokunta ehdottaa momentin poistamista, koska momentin säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi muihin lainkohtiin.

10 §. Pykälän 1 momenttiin sisältyy viittaus 9 §:n 2 momentissa säädettyyn onkimiseen ja pilkkimiseen, joita kielletään harjoittamasta siten, että vesialueen omistajan, vuokramiehen tai sanotulla alueella ammattimaisesti kalastusta harjoittavan mahdollisuus kalastusoikeutensa hyväksi käyttämiseen kohtuuttomasti vaikeutuu. Onkimista ja pilkkimistä koskevat säännökset on kalastuslain vuonna 1993 tapahtuneen tarkistuksen yhteydessä siirretty lain 8 §:n 1 momenttiin (1355/93) ja samalla on 9 §:n 2 momentti kumottu. Lain 10 §:n 1 momenttiin sisältyvä viittaus ehdotetaan tämän vuoksi korvattavaksi viittauksella 8 §:n 1 momenttiin.

11 §. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu, että perusoikeusrajoitusten sallittavuuteen vaikuttavien oikeusturvajärjestelyjen kannalta keskeiset säännökset ovat kalastuslain 11 §:ssä. Tämän lainkohdan 1 momentin nojalla maaseutuelinkeinopiiri voisi rajoittaa määrättyllä alueella muun muassa lakiehdotuksen tarkoittamaa viehekalastusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt asianmukaisena, että lainkohdassa mainitaan vesialueen omistaja asian vireillepanoon maaseutuelinkeinopiirissä oikeutettuna tahona. Valiokunta ehdottaa kyseiseen momenttiin lisättäväksi maininnan siitä, että vesialueen omistaja ja kalastusalue olisivat oikeutettuja asian vireillepanoon.

12 §. Pykälä sisältää säännökset valtiolle kuuluvien kalastusoikeuksien käyttämisestä. Se sisältää myös viittauksen lain 8 §:n 1 momentissa ja 9 §:n aikaisemmassa 2 momentissa säädettyyn onkimiseen ja pilkkimiseen. Kysymyksessä olevaa onkimista ja pilkkimistä koskevat säännökset on kalastuslain vuonna 1993 tapahtuneen tarkistuksen yhteydessä sisällytetty lain 8 §:n 1 momenttiin (1355/93) ja samalla on 9 §:n 2 momentti kumottu. Lain 12 §:ään sisältyvä viittaus 9 §:n 2 momenttiin ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi.

39 §. Pykälässä säädetään, että kalastusta harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta ran-

nan omistajalle tai haltijalle tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Lisäksi lainkohdan mukaan onkimisen ja pilkkimisen harjoittaminen ilman erityistä oikeutta 50 metriä lähempänä selvällä merkillä varustettua pyynnissä olevaa kiinteää tai verkkopyydystä on kielletty. Onkiminen ja pilkkiminen on myös kielletty niin lähellä toisen asutua rantaa, laituria, uimarantaa, jäätietä taikka muuta niihin verrattavaa aluetta, että siitä aiheutuisi edellä tarkoitettu seuraus. Edelleen pykälän mukaan onkimista ja pilkkimistä harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta haittaa tai häiriötä vesialueella harjoitettavalle muulle kalastukselle.

Esityksessä ehdotetaan viehekalastuksen harjoittaminen sallittavaksi samoin edellytyksin kuin yleiskalastusoikeuden nojalla harjoitettu onkiminen ja pilkkiminenkin. Tämän vuoksi pykälään sisältyvät onkimisen ja pilkkimisen harjoittamiseen liittyvät rajoitukset ehdotetaan ulotettavaksi myös viehekalastukseen.

88 §. Pykälän mukaan 80 markan vuotuinen kalastuksenhoitomaksu peritään jokaiselta 18 vuotta täyttäneeltä henkilöltä, joka harjoittaa kalan tai ravun pyyntiä. Ainoastaan mato-ongintaa asetuksessa säädetyllä tavalla harjoittavat henkilöt ja pyynnissä pyyntivälineitä käsittelemättömät avustavat henkilöt (soutajat) on vapautettu maksun suorittamisesta. Maksun suuruus on herättänyt kritiikkiä erityisesti kalastusmatkailijoiden ja muiden satunnaisesti kalastavien keskuudessa. Kalastusharrastuksen ylläpitämisen ja edistämisen kannalta onkin tarpeellista alentaa perittävän maksun määrää niissä tilanteissa, joissa kalastusta harjoitetaan enintään viikon jaksoissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kalastuksenhoitomaksun saisi maksaa myös viikon jaksoilta, jolloin se olisi 20 markkaa kultakin enintään seitsemän päivän pituiselta jaksolta. Valvonnan kannalta valiokunta pitää tärkeänä, että asetuksella määrätään jakson alkavan maksun suorittamispäivämäärästä. Kalastuksenhoitomaksun perimisestä ehdotetaan luovuttavaksi 65 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta kokonaan sen vuoksi, että ikääntyneiden, useinkin pienituloisten henkilöiden kalastusharrastuksen ylläpitäminen on tärkeää heidän virkistäytymisensä ja yleiskuntonsa hoitamisen kannalta.

Kalastuskunnat ja muut kalavesien omistajat määräävät kalastusoikeuksien luovuttamisesta omistamiltaan vesialueilta sekä perivät niistä määräämänsä maksut. Maksut on yleensä suhteutettu käytettävien pyydysten pyyntitehon mukaan. Omistajien esimerkiksi viehekalastuksesta perimien maksujen suuruus on kuitenkin vaih-

dellut myös vesialueittain. Maksuun lienevät vaikuttaneet muun muassa kalaveden hyväksi suoritettujen hoitotoimenpiteet, saatavan saaliin laji sekä kalastuspaikan saavutettavuus. Kalastuskuntaan kuulumattomilta on yleensä peritty korkeampi maksu kuin kalastuskunnan osakkailta. Yleisellä vesialueella meressä ja järvessä on saanut kalastaa viehekalastusmaksua maksamatta.

Läänikohtaisesta viehekalastusluvasta perittävän maksun suuruudeksi ehdotetaan kohtuulliseksi katsottava 100 markkaa kalenterivuodessa tai 25 markkaa kultakin enintään seitsemän vuorokauden pituiselta kalastusjaksolta. Tältäkin osin valiokunta pitää tärkeänä, että asetuksella määrätään seitsemän päivän jakson alkavan maksun suorittamispäivämäärästä. Maaseutuelinkeinopiiri perisi maksut elinkustannusindeksin kohoamista vastaavasti tarkistettuina. Tarkistus, jonka tekisi valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriö, on kuitenkin tarkoituksenmukaista suorittaa ainoastaan täysin kymmenin markoin. Nykyään maaseutuelinkeinopiirejä on 13 kappaletta, mutta kalatalouden vastuualueiden osalta jako on läänikohtainen. Näin ollen kalatalouden vastuualueita on 11 kappaletta. Maksut perisi maaseutuelinkeinopiiri, jolloin maksut ohjautuisivat automaattisesti oikeassa suhteessa sen maaseutuelinkeinopiirin tilille, jonka alueella itse maksukin oikeuttaa harjoittamaan viehekalastusta.

Maaseutuelinkeinopiiri jakaisi kertyvät varat varojen keräämisestä ja jakamisesta aiheutuvilla kuluilla vähennettynä vuosittain jälkikäteen vesialueen omistajille 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua viehekalastuksen aiheuttaman kalastusrasituksen suhteessa. Alle 18-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet vapautettaisiin maksun suorittamisesta vastaavalla tavalla kuin kalastuksenhoitomaksun suorittamisestakin.

Viehekalastusmaksu olisi maksettava kunkin sellaisen läänin osalta, jonka alueella asianomainen aikoo harjoittaa viehekalastusta 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua yleiskalastusoikeuden nojalla. Maksua ei sen sijaan perittäisi henkilöltä, joka harjoittaa viehekalastusta omistamallaan vesialueella tai vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan luvalla tämän hallitsemalla vesialueella. Maksua ei perittäisi myöskään yleisellä vesialueella harjoitetusta viehekalastuksesta.

Onkimisen ja pilkkimisen harjoittaminen ehdotetaan sallittavaksi ilman kalastuksenhoitomaksun suorittamisvelvollisuutta. Alle 18-vuotiaat saavat jo nykyisin kalastaa kalastuksenhoitomaksua suorittamatta. Onkiminen tavallisella

mato-ongella on myös nykyisin kaikille maksutonta. Onkiminen olisi maksutonta kalastusasetuksen 4 §:n 1 momentissa nykyisin säädettyllä tavalla harjoitettuna eli silloin, kun sitä harjoitetaan vavalla ilman heittokalastukseen soveltuvaa kelaa ja jolloin vapa tai siima on onkijan kädessä tai käden ulottuvilla eikä vieheenä ole pilkki, uistin, perho tai muu keinotekoinen laite.

Pilkkiminen olisi puolestaan maksutonta kalastusasetuksen 3 §:ssä säädettyllä tavalla harjoitettuna eli silloin, kun pilkkimistä harjoitetaan siimaan kiinnitettyllä pystysuunnassa liikuteltavalla pilkillä, siimaa kädessä pitäen tai lyhyehköä heittokalastukseen soveltumatonta vapaa käyttäen.

Pilkkimisen salliminen maksuita edellä sanotuin rajoituksin ei merkitse kalastajamäärien lisääntymistä, joskin osa maksutonta onkimista harjoittaneista ilmeisesti ainakin ajoittain harjoittaisi myös maksutonta pilkkimistä.

88 a §. Lakialoitteessa lakiin on esitetty lisättäväksi uusi 88 a §. Valiokunta ehdottaa pykälän poistamista, koska kyseiset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi muihin lainkohtiin.

89 §. Pykälässä määrätään, että todistus kalastuksenhoitomaksun maksamisesta on pidettävä mukana kalastusta harjoitettaessa sekä esitettävä vaadittaessa kalastuksen valvontaa suorittaville henkilöille. Viehekalastuksen valvonnan toteuttamisen kannalta on tarpeellista, että myös viehekalastusmaksun maksamista osoittava tosite pidetään viehekalastusta harjoitettaessa mukana. Pykälään on tehty tätä koskeva tarkistus.

91 a §. Maa- ja metsätalousministeriö perii kalastuslain 88 §:ssä tarkoitettua kalastuksenhoitomaksut ja jakaa ne osittain vesialueen omistajille korvaukseksi kalavesien käytöstä ja osittain 91 §:ssä säädettyihin muihin tarkoituksiin. Mikäli omistajalle maksettava erä olisi enintään 200 markkaa, se annetaan kuitenkin vesialueen omistajiin läheisesti liittyville kalastusalueille. Viimeksi mainittuun menettelyyn johti alun perin se seikka, että kalavedet on paikoin vesialuejailla pirstottu hyvinkin pieniin osiin eikä muutaman markkan suuruisien erien jakaminen ole mielekäästä jaosta aiheutuvien kustannusten vuoksi.

Kalastuksenhoitomaksujen kantamista ja jakamista koskeva edellä sanottu menettely on tähän mennessä osoittautunut käytännössä toimivaksi. Vastaavaa menettelyä ehdotetaan soveltuvien osin noudatettavaksi myös viehekalastusmaksujen jakamisessa. Viehekalastusmaksujen saajana olisivat kalavesien omistajat kunkin vesialueeseen kohdistuvan kalastusrasituksen suh-

teessa. Mikäli omistajalle jaettava määrä olisi enintään 200 markkaa kalenterivuodelta, sitä ei jaettaisi omistajalle, vaan annettaisiin kalastusalueelle käytettäväksi kalavesien hoitoon. Jaettavaksi tulisi se määrä, mikä jää jäljelle, kun kertyneistä viehekalastusmaksuista on vähennetty maksujen kannosta ja jakamisesta valtiolle aiheutuneet kulut. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi tarvittaessa ohjeita sanottujen maksuvarojen jakamisessa huomioon otettavista seikoista.

107 §. Kalastuslain 107 §:n 7 kohdan nojalla määrätään rangaistus sille, joka kalastaa kalastuksenhoitomaksua maksamatta tai jolla ei ole mukana maksun suorittamista osoittavaa tositetta eikä hän voi sitä esittää seitsemän vuorokauden kuluessa. Vastaavanlainen seuraamus on aikoinaan koskenut pilkintämaksun maksamisen laiminlyönnystä. Pilkkimisoikeus on kalastuslain muutoksella (1355/93) myönnetty 1.1.1994 lukien kaikille, jotka ovat maksaneet kalastuksenhoitomaksun. Erillistä pilkintämaksua ei nykyisin enää peritä.

Kalastuslain 107 §:n 7 kohdassa tarkoitettu rangaistusseuraamus ehdotetaan vesialueen omistajien ja muidenkin kalastusoikeuden haltijoiden oikeuksien turvaamiseksi ulotettavaksi myös sellaiseen henkilöön, joka viehekalastusmaksua maksamatta harjoittaa kalastuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua viehekalastusta toisen vesialueella ilman asianmukaista lupaa. Lain 112 §:n mukaan kysymyksessä oleva rikkomus olisi asianomistajarikos, jonka syytteesen paneminen edellyttää vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan syyttämispyyntöä.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota ehdotetun rangaistussäännöksen rangaistusuhkaan eräissä tapauksissa. Valiokunta toteaa, että voimassa olevan säännöksen mukaan sama rangaistusuhka liittyy vastaaviin tilanteisiin, joissa kysymys on kalastuskortista. Valiokunta pitääkin tarpeellisena, että rangaistussäännös kokonaisuudessaan tarkistetaan mahdollisimman pikaisesti.

Voimaantulo

Viehekalastusmaksut ehdotetaan perittäväksi kalenterivuodelta sekä kalastajan niin edellyttäessä enintään viikon kalastusjaksoilta. Myös viehekalastusmaksuina kertyvät tulot jaettaisiin kalenterivuositain jälkikäteen. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että laki saatetaan voimaan

sen vahvistamisen jälkeen ensiksi seuraavan kalenterivuoden alusta lukien.

Viehekalastusmaksun kantamista koskevan maksujärjestelmän luomisesta aiheutuu hallinnollisia tehtäviä ja järjestelyjä, jotka on tarpeen suorittaa ennen lain voimaantuloa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että jo ennen lain voimaantuloa

voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Edellä olevan perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

kalastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/82) 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12, 39, 88 ja 89 § sekä 107 §:n 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 1 momentti sekä 88 ja 89 § 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1355/93), sekä lisätään (poist.) lakiin uusi 91 a § seuraavasti:

7 § (uusi)

Yleisellä vesialueella järvessä on jokaisella järveen ulottuvassa kunnassa muutoin kuin tilapäisesti asuvalla oikeus harjoittaa (poist.) koukkukalastusta.

8 § (uusi)

Sen lisäksi, mitä 6 §:n 1 momentissa ja 7 §:n 1 momentissa säädetään kalastamisesta yleisellä vesialueella, on jokaisella oikeus muullakin vesialueella harjoittaa onkimista ja pilkkimistä (poist.) sekä yhdellä vavalla, kelalla ja vieheellä viehekalastusta, kuitenkin vetouistelua lisäksi yhdellä painovieheellä tai syväajällä, lukuun ottamatta lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoja sekä niitä vesialueita, joilla kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskilpailuja sekä muita vastaavia järjestettyjä tilaisuuksia varten on saatava myös kalastusoikeuden haltijan lupa.

Kunnassa muutoin kuin tilapäisesti asuva henkilö saa harjoittaa muikun, kuoreen, silakan ja kilohailin pyyntiä verkolla meressä myös yleiseen vesialueeseen kuulumattomalla, kunnassa olevalla vesialueella, joka sijaitsee ulkosaaristossa tai aavaa selkää vastassa. Milloin tällainen vesialue on kylänrajan sisäpuolella, kylässä muutoin kuin tilapäisesti asuva henkilö saa harjoittaa siellä myös koukkukalastusta, ei kuitenkaan pitkillä siimalla (poist.).

9 §

(Poist.)

10 § (uusi)

Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua kalastusta ei saa harjoittaa eikä 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lupia myöntää siten, että vesialueen omistajan, vuokramiehen tai sanotulla alueella kalastusta ammattimaisesti harjoittavan mahdollisuus kalastusoikeutensa hyväksi käyttämiseen kohtuuttomasti vaikeutuu.

11 § (uusi)

Jos 1 §:ssä mainitut tavoitteet tai erityiset syyt vaativat, on maaseutuelinkeinopiirillä vesialueen omistajan tai kalastusalueen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan oikeus määrättyllä alueella rajoittaa 8 §:ssä tarkoitettua kalastusta tai 9 §:ssä tarkoitettujen lupien myöntämistä taikka kieltää ne määrääjäksi.

12 § (uusi)

Valtion yksityiset kalastukset pysytetään valtiolla siellä, missä ne vanhastaan ovat olleet ja edelleen ovat sen hallinnassa. Tarkempia säännöksiä niiden käytöstä samoin kuin valtiolle kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä ja kalastuksen harjoittamisesta valtion omistamilla vesialueilla annetaan asetuksella, jolloin ammattikalastajien ja paikallisen väestön etu on ensi sijassa

otettava huomioon. Mitä tämän lain 8 §:n 1 momentissa (*poist.*) on säädetty, sovelletaan kuitenkin myös valtion omistamilla vesialueilla.

39 § (uusi)

Kalastusta harjoitettaessa on vältettävä kaikkea sellaista, joka voi aiheuttaa rannan omistajalle tai haltijalle tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua onkimista, (*poist.*) pilkkimistä ja viehekalastusta ei saa ilman erityistä oikeutta harjoittaa viittäkymmentä metriä lähempänä selvällä merkillä varustettua, pyynnissä olevaa kiinteää tai verkkopyydystä eikä niin lähellä toisen asuttua rantaa, laituria, uimarantaa, jäätietä tai muuta niihin verrattavaa aluetta, että siitä aiheutuisi edellä tarkoitettu seuraus. Tässä laissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta haittaa tai häiriötä vesialueella harjoitettavalle muulle kalastukselle.

88 §

Jokaisen kalan tai ravun pyyntiä harjoittavan henkilön tulee suorittaa valtiolle kalastuksenhoitomaksu. Kalastuksenhoitomaksu on 80 markkaa kalenterivuodelta tai 20 markkaa kultakin enintään seitsemän vuorokauden kalastusjaksoilta. Kalastuksenhoitomaksua ei kuitenkaan peritä alle 18-vuotiaalta eikä 65 vuotta täyttäneeltä eikä henkilöltä, joka harjoittaa onkimista tai pilkkimistä. Onkimisena pidetään sellaista kalastusta, jota harjoitetaan vavalla ilman heittokalastukseen soveltuvaa kela ja jossa vapa tai siima on onkijan kädessä tai käden ulottuvilla eikä vieheenä ole pilkki, uistin, perho tai muu keinotekoinen laite. Pilkkimisena pidetään kalastusta siimaan kiinnitettyllä pystysuunnassa liikuteltavalla pilkillä, siimaa kädessä pitäen tai lyhyehköä heittokalastukseen soveltumatonta vapaa käyttäen.

Jokaisen 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua viehekalastusta harjoittavan henkilön on suoritettava valtiolle vuosittain viehekalastusmaksu. Viehekalastusmaksu on 100 markkaa kalenterivuodelta tai 25 markkaa seitsemän vuorokauden kalastusjaksoilta kunkin sellaisen läänin osalta, jonka alueella henkilö harjoittaa sanottua viehekalastusta. Viehekalastusmaksua ei kuitenkaan peritä alle 18-vuotiaalta eikä 65 vuotta täyttäneeltä henkilöltä eikä myöskään viehekalastuksesta, jota harjoitetaan yleisellä vesialueella. (*uusi 2 mom.*)

Maa- ja metsätalousministeriö perii 1 momentissa sekä maaseutuelinkeinopiiri 2 momentissa tarkoitettut maksut elinkustannusindeksin nousua

vastaavasti tarkistettuina. Ministeriö tekee tarkistuksen täysin kymmenin markoin. (*uusi 3 mom.*)

88 a § (*Poist.*)

89 §

Todistus kalastuksenhoitomaksun ja viehekalastusmaksun maksamisesta on pidettävä mukana kalastusta harjoitettaessa sekä vaadittaessa näytettävä vesialueen omistajalle tai kalastusoikeuden haltijalle tai sille, jonka tehtävänä on valvoa kysymyksessä olevalla alueella kalastuksesta annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

91 a § (uusi)

Maaseutuelinkeinopiiri jakaa viehekalastusmaksuina kertyneet varat, valtiolle maksun kannosta ja varojen jakamisesta aiheutuneilla kuluilla vähennettynä, kalenterivuosittain jälkikäteen kalavesien omistajille korvauksena heidän omistamiensa kalavesien käyttämisestä viehekalastukseen.

Jos vesialueen omistajalle 1 momentin mukaan tuleva määrä olisi enintään 200 markkaa, varoja ei jaeta omistajalle, vaan annetaan asianomaiselle kalastusalueelle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin kalavesien omistajille maksettaviin korvauksiin myöntää varat asianomainen maaseutuelinkeinopiiri. Kalastusalueita voidaan käyttää apuna jaettaessa varoja vesialueen omistajille.

Varojen jaossa on otettava huomioon vesialueeseen kohdistuva viehekalastusrasitus.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarvittaessa ohjeita varojen jaossa huomioon otettavista muista seikoista.

107 § (uusi)

Joka

7) harjoittaa kalan tai ravun pyyntiä, vaikka hän ei ole suorittanut valtiolle säädettyä kalastuksenhoitomaksua tai viehekalastusmaksua taikka hänellä ei ole mukana tositetta suorittamastaan kalastuksenhoitomaksusta tai viehekalastusmaksusta eikä hän voi sitä esittää seitsemän vuorokauden kuluessa; taikka

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, kalastusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpi-
teisiin.*

Helsingissä 20 päivänä syyskuuta 1996

*Lain voimaan tullessa voimassa olevat kalastus-
lain 11 §:n nojalla määrättyt onginta- ja pilkintä-
kiellot koskevat myös tämän lain 8 §:n 1 momen-
tissa tarkoitettua viehekalastusta.*

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Timo Kalli
/kesk, varapuheenjohtaja Kari Rajamäki /sd, jä-
senet Tarja Filatov /sd, Raimo Holopainen /sd,
Minna Karhunen /kok, Annikki Koistinen /kesk,
Armas Komi /kesk, Jari Koskinen /kok, Esa Lah-

tela /sd, Tero Mölsä /kesk, Tuija Nurmi /kok,
Tauno Pehkonen /skl, Erkki Pulliainen /vihr, Eila
Rimmi /vas, Ola Rosendahl /r ja Janne Viitamies
/sd (osittain) sekä varajäsenet Risto Kuisma /sd
ja Raimo Mähönen /sd (osittain).

Vastalauseita

I

Yksi suomalaisten eniten suosima vapaa-ajan
harrastus ja luontoliikuntamuoto on virkistyska-
lastus. Harrastajia on kautta maan ja kalastusta-
poja vaihdellen Suomessa on mahdollista kalas-
taa ympäri vuoden. Vuodesta 1982 ilman lupaa
on voinut kalastaa onkimalla ja pilkkimällä. Vie-
hekalastusta voi harjoittaa asianmukaisella ka-
lastuskortilla vesistönomistajan luvalla. Myös
ammattimaisesti harjoitettuna kalastuksella on
oma sijansa elinkeinojemme kirjossa.

Terveellisinä, elämyksellisinä ja joskus saalis-
ta kotikäyttöön antavina harrastuksina onkimin-
en, pilkkiminen ja viehekalastus sopivat laajoil-
le kansalaisjoukoille ja liittyvät hyvin marjastuk-
sen ja sienestyksen kaltaisiin luonnonkäytön
muotoihin. Tulevaisuudessa Suomen on myös
elinkeinomielessä kyettävä entistä paremmin
hyödyntämään virkistyskalastukseen pohjautu-
va luonnonvaramme. Virkistyskalastuksen ym-
pärillemme olisi kehitettävä riittävästi monipuolisia
palveluja. Virkistyskalastus oheispalveluineen
voikin tarjota uutta suuntaansa etsivälle maaseu-
dullemme lukemattomia mahdollisuuksia, uusia
elinkeinoja ja työpaikkoja. Samalla on kuitenkin
huolehdittava ympäristömme, muun muassa ka-
lavesiemme tilasta ja kestävästä kalataloudesta.

Lakialoitteessa 4/1995 vp esitetään, että viehe-
kalastusta varten säädettäisiin läänikohtainen
viehekalastusmaksu. Aloitteen mukaan henkilö-
kohtaisen maksun maksanut henkilö olisi oikeu-
tettu kalastamaan vavalla ja vieheellä niiden lään-
ien alueilla, joita koskevan maksun hän on
maksanut.

Toisena näkökulmana kalastuksen jouta-
voittamiseen on ollut se, että viehekalastusmak-
su olisi kalastusaluekohtainen. Näitä kalastus-
alueita on Suomessa 220.

Kyseessä olevasta asiasta on jätetty myös toi-
nen lakialoite, jonka allekirjoittajina on osittain
samoja henkilöitä kuin lakialoitteessa 4/1995 vp.

Lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta valiokunnan
enemmistö on laatinut nyt käsittelyssä olevan
mietinnön. Valiokunnan asiantuntijalausun-
noissa ja viehekalastuksen joustavoittamisesta
käydyssä yleisessä keskustelussa on tullut esiin,
että nyt käsiteltävänä olevaan mietintöön sisäl-
tyy puutteita ja epätasällisyyksia sekä avoimia
kysymyksiä, joiden tulisi olla selvitetynä ennen
lopullista päätöksentekoa. Esimerkiksi lain ym-
päristövaikutukset sekä vesienomistajien ja am-
mattikalastajien asema ovat jääneet epäselviksi.
Epävarmaa on lisäksi se, miten varmistettaisiin

esitettyjen viehekalastusmaksujen palautuminen vesistöjen omistajille.

Lakialoitteen pohjalta edenneen prosessin tarkentamiseksi ja asiallisten epätarkkuuksien vähentämiseksi ehdotamme, että hallitus ottaisi nyt käsiteltävänä olevan asian valmisteltavakseen. Valmistelutyössä hallituksen tulisi tasapuolisesti arvioida niin sanotun läänikohtaisen viehekortin hyvät ja huonot puolet. Valmistelutyössä hallituksen tulisikin käydä keskustelut kalastuslain muuttamisen vaikutuspiirissä olevien eri osapuolten välillä siitä, miten kansalaisten kalastusmahdollisuuksia toimivimmalla tavalla edistetäisiin. Näiden keskustelujen jälkeen uskoaksem-

me voisivat syntyä edellytykset sille, että hallituksella olisi perusteita antaa esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta. Toivommekin, että tältä pohjalta voisi syntyä vesien luontoliikuntamuotoja joustavoittava malli.

Edellä esitetyn pohjalta ehdotamme kunnioittavasti,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus kalastuslain muuttamisesta hylättäisiin ja että hallitus ottaisi asian valmisteltavakseen ottaen huomioon tässä vastalauseessa esitetyt näkökohdat.

Helsingissä 20 päivänä syyskuuta 1996

Timo Kalli /kesk
Annikki Koistinen /kesk

Armas Komi /kesk
Tero Mölsä /kesk

Tauno Pehkonen /skl

II

Valiokunnan enemmistön esitys

Valiokunnan enemmistön hyväksymä mietintö on monelta osin puuttellinen ja harhaanjohtava. Vaikka on kyse poikkeuksellisen merkittävästä lainmuutoksesta, ovat monet tärkeät kysymykset, kuten ympäristövaikutukset ja lääni- ja alueuudistuksen vaikutukset, jääneet selvittämättä. Lainmuutos on valmisteltu pelkästään viehekalastajien tarpeita silmällä pitäen, eikä muita käyttäjäryhmiä tai ympäristövaikutuksia ole lainkaan otettu huomioon tai pyritty sovittamaan yhteen vapaan moottoriuistelun ja muun viehekalastuksen kanssa. Lainmuutos ei myöskään ole kestävä käytön, ennaltaohjattavuuden tai varovaisuusperiaatteen mukainen.

Esitetty lainmuutos on perustuslakivaliokunnan kannan vastainen. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan 5/1981 vp ja 8/1996 vp nimenomaisesti todennut, ettei pilkkikalastuksesta tule tehdä maksutonta yleisoikeutta. Tästä huolimatta lainmuutoksessa esitetään, vastoin perustuslakivaliokunnan kannanottoja, että pilkkikalastuksesta tehtäisiin maksuton yleisoikeus. Lakiehdotuksen 8 §:ää ei myöskään ole esitetty muutettavaksi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että luvanvaraisuussäännös kiistattomasti kattaisi esimerkiksi sellaiset tilan-

teet, joissa jokin yritys järjestäisi organisoitua viehekalastusta toisen vesialueella. Näissä tilanteissa tulisi edellyttää kalastusoikeuden haltijan lupaa. Viehekalastus toisen rannalta virtavesissä olisi sallittua koko maassa, paitsi siika- ja lohipeitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoja, mikä asettaisi rannanomistajat eriarvoiseen asemaan.

Lainmuutoksen ympäristövaikutuksia ei lainkaan ole selvitetty, vaikka edellinen eduskunta edellytti, että erityisesti vaikutukset hylkeisiin ja harvinaisiin merilintuihin tulee selvittää. Valiokuntakäsittelyn aikana kuultiin vain yhtä ympäristöasiantuntijaa, Helsingin yliopiston Tvärminnen eläintieteellisen aseman amanuenssia Kalevi Keynäsiä. Hän ja kolme muuta ympäristöasiantuntijaa ovat vedonneet kansanedustajiin, jotta viehekalastuksen ympäristövaikutukset selvitetäisiin ennen viehekalastusoikeuden mahdollista laajentamista. Ympäristöasiantuntijoiden huoli on aiheellinen, sillä viehekalastusta harjoitetaan pilkkikalastuksesta poiketen muun muassa lintujen pesimäaikana. Esitys ei sisällä säännöksiä, joiden nojalla viehekalastusta voitaisiin rajoittaa ympäristöperustein, vaikka useat ympäristöministeriön asettamat toimikunnat ovat todenneet, että kalastus, veneily ja muu ohjaamaton virkistyskäyttö uhkaavat harvinaisia merilintuja. Ulkosaariston lintuluodot ovat

usein hyviä heittokalastuspaikkoja. Uhanalaisien eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mukaan häirintä on tärkein uhanalaisuuden syy muun muassa räyskän ja selkälokin kohdalla. Ympäristövaikutusten arviointi liittyy olennaisena osana hallituksen esityksiin. Nyt tämä puoli on jäänyt selvittämättä, kun lainmuutosta on lakialoitteen pohjalta valmisteltu valiokunnassa.

Järjestelmä ei olisi kestävä käytön eikä varovaisuusperiaatteen mukainen. Moottoriuistelu ja viehekalastus kohdistuvat arvokkaimpiin petokalakantoihin, joita monin paikoin ylläpidetään istutuksin. Petokalakannat eivät kestä rajoittamatonta ja ohjaamatonta viehekalastusta ja moottoriuistelua. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön ja varovaisuusperiaatteen mukaisesti kalavarojen käyttöä on kuitenkin voitava ohjata jo ennen kuin on välitöntä tietoa siitä, että niiden riittävyys on uhattuna. Tästä huolimatta lainmuutoksessa ei ole esitetty säännöksiä, joilla moottoriuistelua tai muuta viehekalastusta voitaisiin ohjata kestävä käytön periaatteen mukaisesti. Lainmuutoksessa esitetään ainoastaan teknisiä muutoksia säännöksiin, jotka on säädetty talvella tapahtuvan pilkkikalastuksen jälkikäteistä rajoittamista varten. Myös valiokunnan enemmistö on pitänyt vaikutuksia petokalakantoihin ilmeisinä edellyttäessään, että Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tulee seurata vapaan moottoriuistelun ja muun viehekalastuksen vaikutuksia petokalakantoihin. Jälkikäteisellä seurannalla voidaan kuitenkin ainoastaan todeta jo tapahtuneet kalakantojen romahdukset, eikä enemmistön esittämä seuranta täytä kestävä käytön ja varovaisuusperiaatteen vaatimuksia. Ei ole luonnonvarojen kestävä käyttöön sisältyvän varovaisuusperiaatteen mukaista ensin vapauttaa viehekalastus säätelystä ja sitten yrittää asettaa rajoituksia sitä mukaa kuin ongelmia havaitaan. Muutokset 11 §:ään eivät ole riittäviä takaamaan suojan toimivuutta. Kuitenkin tämä pykälä on muun muassa perustuslakivaliokunnan ja oikeusministeriön lausuntojen perusteella yksi keskeisimmistä pykälistä vesialueen omistajan omaisuudensuojan ja oikeusturvan kannalta. Myös kalastuslain 37 §:n 2 momentti on ohjauskeinona liian karkea, sillä säännös mahdollistaa ainoastaan kalastustavan jälkikäteisen kieltämisen. Kalakantojen ylläpitäminen yksinomaan istutuksilla ei myöskään ole luonnonvarojen kestävä käytön periaatteen mukaista. Kalastusalueiden tulot pienenevät oleellisesti, kun pilkintä esitetään kaikille maksuttomaksi ja yli 65-vuotiaat

vapautuvat kalastuksenhoitomaksun suorittamisesta.

Kalavesien hoito kärsisi. Kalavesien hoito on nykyään suurelta osalta kalastuskuntien ja kalastusalueiden talkootyötä. Kalastuskunnat käyttävät noin kaksi kolmasosaa tuloistaan istutuksiin ja kalastusalueet noin puolet. Kuten edellä on tuotu esiin, kohdistuu moottoriuistelu ja viehekalastus hoitotoimenpitein ylläpidettäviin arvokkaisiin petokalakantoihin. Siksi onkin ilmeistä, että kalavesien vapaaehtoinen hoitotyö ja istutustoiminta vähenisi, mikäli moottoriuistelusta ja viehekalastuksesta lainmuutoksessa esitetyllä tavalla tehtäisiin maksullinen yleisoikeus, jolloin jokainen nimellistä vuosimaksua vastaan saisi kalastaa muiden istuttamia petokaloja, alle 18-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat jopa ilmaiseksi. Muun muassa Uudenmaan merialueen virkistyskalastusselvityksen (1990) mukaan kalastuksen harrastajat kuitenkin toivovat ennen kaikkea istutusten lisäämistä, joten läänikohtaisen viehekortin toteutuminen vaikuttaisi ilmeisesti heidän toiveidensa vastaisesti. Viehekalastusmaksu ei mitenkään kannustaisi kalavesien hoitotoimenpiteisiin, sillä vesialueen omistaja, joka panostaisi kalaveden hoitoon esimerkiksi istutuksin, saisi samanlaisen korvauksen kuin naapurikiinteistön omistaja, vaikka tämä ei lainkaan olisi uhrannut varoja kalavesien hoitoon.

Valiokunnan enemmistön esittämä läänikohtainen viehekorttijärjestelmä olisi varsin erikoinen. Suomi olisi ainoa maa maailmassa, jossa valtio myisi kalastusoikeuksia yksityisoikeudellisille vesialueille, jopa virtavesillä. Myös ilmaiset onkimis- ja pilkkimisoikeudet olisivat maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen ilmiö.

Vireillä olevaa lääni- ja aluehallintouudistusta ei ole huomioitu muuten kuin maksun osalta, vaikka uudistusten vaikutukset tulisivat olemaan merkittävät. Viehekorttivarojen jaossa omistajille olisi suuriakin vaikeuksia. Viehekalastusmaksu maksettaisiin maaseutuelinkeinopiireille, joiden rajat eivät noudata suunniteltujen suurläänien ja elinkeinopiirien rajoja. Maaseutuelinkeinopiirit jakaisivat rahat kalastusalueille, joiden rajat eivät myöskään noudata suurläänien tai elinkeinopiirien rajoja. Jako kalastusalueilta omistajille olisi kallista ja usein mahdotonta, koska maanmittauskonttoreiden rekisteritiedot vesialueiden omistuksesta ovat puutteellisia. Se, että suuri osa Uudenmaan niin sanotuista pilkkirahoista on vielä jakamatta, vaikka osa maksuisista on kertynyt jo vuonna 1983, osoittaa myös kiistattomasti, ettei edes nykyinen järjestelmä

toimi. Tätä on pidettävä vakavana puutteena, sillä perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan 5/1981 vp ja 8/1996 vp pitänyt korvausten maksamista omistajille tärkeänä. Rahanjakoon liittyvät ongelmat on ehdottomasti ratkaistava, ennen kuin voidaan ajatella läänikohtaista viehekalastusjärjestelmää.

Eri käyttäjäryhmien tarpeita ei ole pyritty soveltamaan yhteen. Ei ole tarkoituksenmukaista hyväksyä lainsäädäntöä, joka lisää konflikteja ihmisten välillä. Nykyisessä muodossaan viehekorttialoite lähtee vain yhden käyttäjäryhmän eli viehekalastajien tavoitteista. Viehekalastusta järjestettäessä olisi kuitenkin pyrittävä sovittamaan yhteen kaikki vesien käyttöön liittyvät tarpeet ja edut (muun muassa viehekalastus, ammattikalastus, kotitarvekalastus, rantarauha, luonnonsuojelu). Vaikka viehekalastus ja moottoriuistelu merkittävällä tavalla poikkeavat pilkkikalastuksesta, kalastuslaissa oleviin muiden käyttäjäryhmien suojaksi säädettyihin säännöksiin ei esitetä kuin teknisiä muutoksia siten, että viehekalastus säännöksissä mainitaan onginnan ja pilkinnän rinnalla. Tätä on pidettävä vakavana puutteena, sillä rajoittamaton moottoriuistelu ja muu viehekalastus aiheuttaisi huomattavaa häiriötä muun muassa kesäasuktselle, sen lisäksi että esimerkiksi ammattikalastus seisovilla pyydyksillä uistelualueilla käytännössä estyisi. Myös valiokunnan enemmistö on myöntänyt, että vapaa moottoriuistelu ja muu viehekalastus tulisi aiheuttamaan vahinkoa seisoville pyydyksille, kun se mietinnössään on edellyttänyt, että maa- ja metsätalousministeriön toimesta selvitetään viehekalastusuudistuksen muille pyyntimuodoille aiheuttamien kielteisten vaikutusten laajuus ja taloudellinen merkitys. Vahinkojen jälkikäteisellä selvittämisellä ei luonnollisesti kuitenkaan ole mitään käytännön merkitystä, vaan tiedossa olevat vahingot tulisi estää etukäteen suojasäännöksiä kehittämällä. Rannalla ja rannan läheisyydessä tapahtuvasta kalastuksesta rannan asukkaille ja luonnolle aiheutuva häiriö voi joissakin tapauksissa olla niin runsasta, että se vaikuttaa kiinteistön arvoa alentavasti. Valiokunnan enemmistön esittämässä lainmuutoksessa tyydytään esittämään melko tulkinnanvaraisesti, että viehekalastusta ei saa harjoittaa niin lähellä toisen asuttua rantaa, että siitä aiheutuu tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Tätä ja muita suojasäännöksiä olisi ehdottomasti tullut muuttaa, sillä talvista pilkkikalastusta varten säädetty nykyiset suojasäännökset eivät riittävällä tavalla turvaa muiden käyttäjäryhmien tarpeita. Vesi-

alueiden käytön tulisi samoin kuin maa-alueiden olla ohjattua ja perustua suunnitelmallisuuteen ja eri käyttäjäryhmien ja luonnon tarpeiden yhteensovittamiseen.

Moottoriuistelusta ja muusta viehekalastuksesta ei tule lainkaan tehdä yleisoikeutta. Suomen vesipinta-alasta on jo tänä päivänä yli kaksi kolmasosaa järjestäytyneen luvanmyynnin piirissä. Varsinkin moottoriuistelu tulee ohjata näille alueille. Perinteinen mato-onginta on jokamiehen oikeus, ja jokaisella on ehdoton oikeus virkistys- ja kotitarvekalastuslupiin asuin- ja kesämökkipaikkakunnallaan. Jo nykyinen lupajärjestelmä takaa siten kalastuslupien saannin kalastuksen harrastajille. Yleisellä vesialueella jokainen kalastuksenhoitomaksun suorittanut saa kalastaa. Läänikohtainen viehekalastuslupa palvelisi lähinnä laajoilla alueilla liikkuvia moottoriuistelijaita. Valiokunnan enemmistön kannasta poiketen katsomme, ettei luontoa ja vesialueiden muita käyttäjäryhmiä häiritsevistä, suhteellisen suppean harrastelijaryhmän harjoittamasta moottoriuistelusta tulisi tehdä maksullista yleisoikeutta. Joka tapauksessa yleiskalastusoikeuksien laajentamisen alueellinen tarpeellisuus tulisi selvittää huolellisesti. Läänikohtaisten viehekorttien luominen voisi koitua kalastuksen harrastajankin harmiksi, jos vesialueiden omistajat lopettavat muiden lupien myymisen. Esimerkiksi uistelijat voivat haluta luvan useammalle vieheelle.

Järjestetty matkailukalastus kärsisi. Järjestetty matkailukalastus perustuu sekä Suomessa että kansainvälisesti siihen, että matkailukalastusyritykset pystyvät tuottamaan korkeatasoisia tuotteita asiakkailleen. Tämä edellyttää, että asiakkaille on tarjolla hyviä kalavesiä ja että kalastajamääriä voidaan säädellä. Molemmat edellytykset häviäisivät, mikäli moottoriuistelu ja viehekalastus esitetyllä tavalla tehtäisiin maksullisiksi, ohjaamattomiksi oikeuksiksi. Arvokkaat petokalakannat nimittäin harvenisivat ja matkailukalastusyrityksien asiakkaat joutuisivat kilpailemaan kalapaikoista muiden yleisoikeuden nojalla kalastavien kanssa. Jos halutaan tuoda kaivattua lisätuloa maaseudun asukkaille, niin kuin mietinnössä sanotaan, myös kalastuslupien myynti tulisi kanavoida paikallisille yrityksille.

Lakialoitteessa ei ole ratkaistu, miten kalastuksen valvonta järjestettäisiin. Valtiolla tuskin on resursseja valvonnan järjestämiseen, joten asia jäisi kalastusalueiden ja kalastuskuntien taltootyön varaan. Lakialoitteessa ei anneta kalastuksenvalvojalle oikeutta ottaa talteen vieheka-

lastusmaksun laiminlyöneen kalastajan pyyntivälineitä. Myöskään viehekalastusmaksun esittämisvelvollisuutta valvojalle ei ole mitenkään sanktioitu, joten valvontatyö olisi käytännössä hyvin vaikeaa.

Mietinnössä valiokunnan enemmistö vertaa viehekalastussaalista kokonaiskalansaaliiseen. Tämä ei anna oikeata kuvaa kalastusmuodon vaikutuksesta eikä sillä saatavan saaliin arvosta. Yli puolet Suomen kalansaaliista on silakkaa, jonka kilohinta on alhainen. Myös vetouistelun saaliskilojen vertaaminen pilkkisaaliskiloihin on tahallista harhaanjohtamista. Pilkkikalastuksesta poiketen viehekalastus kohdistuu kaikkein arvokkaimpiin kalavaroihin. Heittokalastus- ja vetouisteluvälineillä saadaan valtaosa Suomen harjussaaliista ja noin 40 prosenttia kirjolohi- ja taimensaaliista. Lähes kaikkien petokalojen kohdalla maan viehekalastussaalessa on suurempi kuin ammattikalastussaalessa.

Väitteet siitä, että on erittäin hankalaa saada tietoa siitä, kuka lupia myy, ovat vahvasti liioiteltuja. Ilmestyneet alueelliset kalapaikkaoppaat peittävät melkein koko Suomen vesialueen. Tieto Uudenmaan merialueen kalastusmahdollisuuksien tarjonnasta (20 %) on karkeasti alakanttiin. Nylands Fiskarförbundin kokoaman tilaston mukaan merialueen pinta-alasta noin kolmasosa on kalastuslupien myynnin piirissä. Sen lisäksi on paljon vesialueita, jotka yritykset ja yhdistykset omistavat ja jotka näin ollen ovat henkilökunnan, asiakkaiden ja vieraiden käytössä. Vuonna 1993 oli 65 prosenttia maamme vesialueiden määrästä järjestäytyneen kalastuslupien myyntitoiminnan piirissä. Vuonna 1986 luku oli vielä ainostaan 7 prosenttia, joten lupamahdollisuudet kehittyvät koko ajan.

Valiokunnan enemmistön hyväksymässä mietinnössä väitetään, että vesialueen omistajat voisivat edelleen myydä kalastuslupia ja että he lisäksi saisivat vastaavanlaisia tuloja läänikohtaisen viehekortin maksukertymän tuloutusten kautta. Väite ei perustu mihinkään selvitykseen. Päinvastoin on todennäköistä, että suuri osa vesienomistajista ei tule koskaan saamaan viehekorttikorvauksia muun muassa rahanjakoon liittyvien vaikeuksien vuoksi. On totta, että vesienomistaja voi myydä omia lupia myös valtion läänikohtaisen viehekortin rinnalla, mutta hän ei voi taata saalista, koska kalat voidaan käydä pyytämässä muutenkin kuin hänen myymillään luvilla. Lisäksi korvauksen 200 markan alaraja merkitsisi sitä, että esimerkiksi Uudenmaan rannikon vesienomistajista valtaosa jäisi kokonaan

ilman viehekorttituloja vesialueen pienen koon takia, vaikka viehekalastus rasittaisi heidän vesiansaansa. Koska vesienomistajien luvanmyynti todennäköisesti nykytilanteesta vähenee, myös valtion kalastusluvista saatava arvonlisävero vähenee vastaavasti.

Lakiehdotuksen valmistelu on tapahtunut varsin erikoisesti. Lakialoitteen pohjalta on valiokunnan enemmistön toimesta suoritettu valmistelu, jonka jäljiltä ei aloitteen alkuperäisestä sisällöstä ole paljoakaan jäljellä. Sittemmin on esitetty lakialoite 35/1996 vp (Rosendahl ym.), jossa ehdotetaan kalastuslupien myyntiveloitteen lisäämistä nykyisen järjestelmän pohjalta kalastusmahdollisuuksien lisäämistä varten. Mielestämme lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta tehty valmistelu on ollut liian heikkoa näin pitkälle menevän uudistuksen perustaksi. Vastustamme näin ollen valiokunnan enemmistön esittämän lakiehdotuksen hyväksymistä. Mielestämme lakialoite 35/1996 vp sen sijaan täyttää muun muassa edellä esitetyt kestävä käytön periaatteen ja varovaisuusperiaatteen vaatimukset.

Lupamalli

Vaihtoehtona byrokraattiselle läänikohtaiselle viehekalastusmaksumallille on lakialoitteessa 35/1996 vp esitetty lupaa urheilukalastusta varten. Ehdottamamme lainmuutokset perustuvat tähän aloitteeseen. Lupamalli perustuu siihen, että vesienomistajien nykyiset 9 §:n mukaiset luvanmyyntiveloitteet laajennettaisiin koskemaan urheilukalastusta. Urheilukalastajan kannalta ehdotuksemme lisää kalastuslupien saatavuutta ja myös urheilukalastukseen käytettävissä olevien kalavesien määrä lisääntyy. On perustellusti odotettavissa, että kalavesien omistajat siirtävät yhä suuremmassa määrin urheilukalastuslupien myynnin kalastusalueiden tehtäväksi. Tällöin vähenevät vesialueiden omistuksen pirstoutuneisuudesta eräin paikoin syntyneet ongelmat, sillä esityksen tavoitteena on saada aikaan pinta-alaltaan mahdollisimman suuria ja yhtenäisiä vesialueita urheilukalastuskäyttöön.

Kalavarat ovat luonnonvaroja. Niistä tulisi huolehtia ja niiden käyttöä tulisi suunnitella kestäväksi. Koska on tarkoituksenmukaista edistää suunnitelmallisuutta eikä suunnittelemattomuutta, tulee harrastuskalastuksen perustua lupaan ja lupa-alueiden suunnitteluun. Kalastusalueet on perustettu kalastuksen järjestämisen edistämiseksi. Siksi on keskeistä, että ne laaties-

saan käyttö- ja hoitosuunnitelmiaan myös suunnittelsivat urheilukalastusalueita. Näiden synty-
misen ja joustavan hyödyntämisen edistämiseksi
kalastusta harrastava olisi oikeutettu saamaan
luvan vesialueen omistajalta. Ellei luvista sovit-
taisi, voisi maaseutuelinkeinopiiri myöntää lu-
van kalastusalueen hyväksymälle urheilukalas-
tusalueelle, jollei tämä merkittävästi vaikeuttaisi
muiden kalastusoikeuksien hyödyntämistä. Ka-
lastusalueiden tulisi suunnitella alueitaan siten,
että ne täyttäisivät tällaiset vaatimukset.

Kalaveden omistajalla tulee myös olla mah-
dollisuus saada vapautus velvoitteesta myydä lu-
pia. Tällaisen vapautuksen maaseutuelinkeino-
piiri voisi antaa varsinkin sellaisilla alueilla, jotka
ovat ammattikalastajille tai muuten järjestetyille
kalastukselle tärkeitä ja jotka eivät kuuluisi ka-
lastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa
määriteltyihin urheilukalastusalueisiin. Alueet,
joilla on vapaata kapasiteettia, voitaisiin täysi-
määräisesti hyödyntää. Alueilla, joilla on tun-
gosta, kalastus pyrittäisiin järjestämään ja yh-
teensovittamaan siten, että urheilukalastus voi-
daan ohjata alueille, joilla se voi menestyä ja
joilla sen ympäristövaikutukset kokonaisuudes-
saan ovat ennakoitavissa ja ohjattavissa. Näin
estettäisiin myös alueellinen ylikalastus.

Ehdotuksemme mukainen järjestelmä mah-
dollistaa sen, että hylkeiden ja harvinaisten vesi-
lintujen pesimäalueet voidaan joustavasti jättää
urheilukalastuslupa-alueiden ulkopuolelle. Rat-
kaisu edesauttaa omalta osaltaan erittäin uhan-
alaisten meritaimenkantojen suojelua niissä jois-
sa, missä vielä on olemassa luonnonvaraisesti
lisääntyviä kantoja. Samoin voidaan vaikuttaa
uhanalaisten järvilohen ja Saimaan nieriän sekä
silmälläpidettävän harjuksen kantoihin.

Yksityiskohtaiset perustelut

9 §. Pykälään lisättävä uusi 2 momentti mää-
rittelee, että jokaisella Suomessa pysyvästi asu-
valla EU:n kansalaisella on oikeus saada koh-
tuullista maksua vastaan kalastuslupia urheilu-
kalastukseen. Lupavelvoitteen piiriin kuuluisi
heittokalastus ja muu uistelu kuin moottoriuiste-
lu. Momentti määrittelee myös, mihin urheiluka-
lastuslupa ei oikeuta. Velvollisuus myydä urhei-
lukalastuslupia koskisi kaikkia vesialueiden
omistajia.

10 ja 11 §. Kalaveden omistaja, kalaveden
vuokramies tai ammattikalastaja tulee myös pe-

rustellusta syystä vapauttaa urheilukalastusve-
den osoittamisesta poistamalla luvanmyyntivel-
voite tai rajoittamalla sitä. Lähtökohtana on,
ettei saisi aiheutua merkityksellistä suurempaa
haittaa käytössä olevan tai kaupallisesti tai am-
matillisesti käyttöön otettavan kalastusoikeuden
käytölle. Tämän sääntelyn ansiosta lainmuutos
voitaisiin säätää tavallisena lakina.

12 §. Tämän pykälän muutoksella säädetään,
että onkimisen ja pilkkimisen lisäksi 9 §:n 2 mo-
mentin säännöksiä sovelletaan myös valtion vesi-
alueilla.

39 §. Pykälän säännöksillä on muun muassa
yritetty turvata, että ranta-asukkaille ei aiheutui-
si tarpeetonta haittaa tai häiriötä sekä että 8 ja
9 §:ssä mainittua kalastusta harjoitetaan asian-
mukaisesti häiriötä tuottamatta. Muutoksena
ehdotetaan, että alueet, joille maihinnoisuus on
kielletty luonnonsuojellullisista syistä, rauhoite-
taan 50 metrin alueelta.

79 §. Tässä pykälässä on säännökset lain
1 §:ssä mainittujen kalavesien kestäväen käytön
tavoitteiden saavuttamiseksi. Suuntaviivat mää-
ritetään kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunni-
telmassa. Uuden 4 momentin mukaan kalastus-
alueen on käyttö- ja hoitosuunnitelmassaan osoi-
tettava urheilukalastusalueet. Tässä on otettava
huomioon kalavesien kestäväen käytön periaat-
teen mukaisesti myös luonnonsuojeluun liittyviä
tekijöitä.

81 §. Pykälän 2 momentin muutoksella sääde-
tään siitä menettelytavasta, jolla edellä 79 §:n 4
momentin edellyttämä muutos tehdään kalastus-
alueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaan. Esityksen
tavoitteena on, että muutos voidaan tehdä kalas-
tusalueen kokouksessa mahdollisimman nopeas-
ti ja yksinkertaisesti.

88 §. Muutoksena esitetään, että kalastuksen-
hoitomaksua voisi suorittaa myös yhdelle päiväl-
le.

Ehdottamamme lakiehdotus tarkoittaa koko-
naan toisille perusteille rakentuvan lain hyväksy-
mistä kuin mietinnössä on ehdotettu. Sitä on sen
vuoksi teknisesti käsitelty tavanmukaisesta poi-
keten. Konkreettisten ehdotusten tasolla ehdo-
tuksemme tulee ajankohtaiseksi lähinnä käsitte-
lyn pohjasta päätettäessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että valiokunnan mietintöön sisältyvän
lakiehdotuksen sijasta hyväksyttäisiin näin
kuuluva lakiehdotus:*

Laki

kalastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/82) 10 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 1 ja 2 momentti, 12 ja 39 §, 81 §:n 2 momentti sekä 88 §:n 1 momentti, sekä

lisätään 9 §:ään, siitä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla (1355/93) kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti, 11 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa, uusi 3 momentti ja 79 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti seuraavasti:

9 §

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla EU:n kansalaisella on oikeus saada lupa harjoittaa urheilukalastusta yhdellä heittovavalla ja vieheellä omaksi virkistykseksi kylänrajan sisäpuolella olevan vesialueen omistajan osoittamalla alueella lukuun ottamatta lohi- ja siikapitoisia virtavesistöjä. Oikeus ei koske moottoriuistelua eikä urheilukalastusta rannalta tai sata metriä lähempänä saaria tai luotoja lintujen pesimäaikana ajalla 15.4.—15.6. Luvasta päätettäessä on otettava huomioon hyväksytty kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Tällaisen luvan saaja on velvollinen suorittamaan siitä vesialueen omistajalle tai tämän määrämälle käyvän maksun. Jos luvasta ei sovita, asia voidaan saattaa maaseutuelinkeinopiirin ratkaistavaksi.

10 §

Edellä 9 §:ssä tarkoitettuja lupia ei saa myöntää eikä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua kalastusta harjoiteta siten, että vesialueen omistajan, vuokramiehen tai sanotulla alueella kalastusta ammattimaisesti harjoittavan mahdollisuus kalastusoikeutensa hyväksi käyttämiseen merkityksellisesti vaikeutuu.

Vesialueen omistaja voi siirtää 9 §:ssä tarkoitettujen lupien antamisen ja maksujen perimisen yhden tai useamman kalastusalueen tai muun määräämänsä tehtäväksi.

11 §

Jos 1 §:ssä mainitut tavoitteet, 10 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien turvaaminen, kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma tai muut erityiset syyt vaativat, maaseutuelinkeinopiirin tulee vesialueen omistajan, vuokramiehen, ammattikalastajan, kalastusalueen, alueellisen ympäristökeskuksen tai sen, jonka etua asia koskee, hakemuksesta tai omasta aloitteestaan määrättyllä alueella rajoittaa

8 §:ssä tarkoitettua kalastusta tai 9 §:ssä tarkoitettujen lupien myöntämistä taikka kieltää ne määrääjäksi.

Kalastusalue voi edellä 1 momentissa mainituista syistä ja edellä 1 momentissa mainittujen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä 1 momentissa tarkoitettua kiellon tai rajoituksen enintään kuuden kuukauden ajaksi. Milloin kieltä tai rajoitus on tarpeen toistuvasti, sen tulee perustua hyväksyttyyn käyttö- ja hoitosuunnitelmaan.

Edellä 1 tai 2 momentin nojalla annettu 8 §:ssä tarkoitettua onkimista ja pilkkimistä koskeva kieltä tai rajoitus poistaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvnamyöntivelvoitteen. (uusi)

12 §

Valtion yksityiset kalastukset pysytetään valtiolla siellä, missä ne vanhastaan ovat olleet ja edelleen ovat sen hallinnassa. Tarkempia säännöksiä niiden käytöstä samoin kuin valtiolle kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä ja kalastuksen harjoittamisesta valtion omistamilla vesialueilla annetaan asetuksella, jolloin ammattikalastajien ja paikallisen väestön etu on ensi sijassa otettava huomioon. Mitä tämän lain 8 §:n 1 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa on säädetty, sovelletaan kuitenkin myös valtion omistamilla vesialueilla.

39 §

Kalastusta harjoitettaessa on vältettävä kaikkea sellaista, joka voi aiheuttaa rannan omistajalle tai haltijalle tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua onkimista ja pilkkimistä sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua urheilukalastusta ei saa ilman erityistä oikeutta harjoittaa viittäkymmentä metriä lähempänä selvällä merkillä varustettua, pyynnissä olevaa kiinteää tai verkkopyydystä tai aluetta, jolle mairinnousu on kielletty luonnonsuojelullisista syistä, eikä niin lähellä toisen asuttua rantaa,

laituria, uimarantaa, jäätietä tai muuta niihin verrattavaa aluetta, että siitä aiheutuisi edellä tarkoitettu seuraus. Tässä laissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja urheilukalastusta harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta haittaa tai häiriötä vesialueella harjoitettavalle muulle kalastukselle.

79 §

Edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettun urheilukalastuksen harjoittamista varten kalastusalueen on käyttö- ja hoitosuunnitelmassaan osoitettava urheilukalastusvedet ottaen huomioon, mitä edellä tässä laissa säädetään. (uusi)

81 §

Mitä 1 momentissa on säädetty käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymisestä, koskee vastavasti sen muuttamista. Kuitenkin edellä 79 §:n 4 momentissa tarkoitettuun määrittelyyn riittää

päätös, jota kannattaa vähintään puolet läsnä olevista kalastusalueen jäsenistä.

88 §

Jokaisen 18 vuotta täyttäneen henkilön, joka harjoittaa kalan tai ravun pyyntiä, tulee vuosittain suorittaa valtiolle kalastuksenhoitomaksu. Tämä ei kuitenkaan koske sitä, joka harjoittaa mato-ongintaa asetuksella *tarkemmin* säädettyä tavalla. Kalastuksenhoitomaksu on 80 markkaa vuodessa tai 20 markkaa vuorokaudessa.

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ellei edellä olevaa lakiehdotusta hyväksytä täysistunnon toisessa käsittelyssä, ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 20 päivänä syyskuuta 1996

Ola Rosendahl /r

Jari Koskinen /kok

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Lausunto 8/1996 vp
Lakialoite 4/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Maa- ja metsätalousvaliokunta on kirjeellään 13 päivältä kesäkuuta 1995 pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon lakialoitteessa 4/1995 vp laiksi kalastuslain muuttamisesta tarkoitusta lakiehdotuksesta sellaisena kuin se oli maa- ja metsätalousministeriön siitä valiokunnalle antamassa lausunnossa. Perustuslakivaliokunta pyysi 13 päivänä lokakuuta 1995 maa- ja metsätalousvaliokuntaa täsmentämään, minkäsältöisestä lakiehdotuksesta lausuntoa pyydetään. Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoitti 12 päivänä joulukuuta 1995 ottaneensa edellä mainitun lakialoitteen perusteella käsittelynsä pohjaksi kirjeeseensä liitetyn lakiehdotuksen, jonka säätämisyjärjestyksestä se pyysi perustuslakivaliokunnan lausunnon. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt tätä maa- ja metsätalousvaliokunnan lakialoitteen pohjalta laatimaa lakiehdotusta, joka on tämän lausunnon liitteenä.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylitarkastaja Jaakko Autio ja erikoissuunnittelija Harry Kaasinen maa- ja metsätalousministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Veli-Pekka Viljanen oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Elina Lampi-Fagerholm Kalatalouden Keskusliitosta, puheenjohtaja Hannu Uusitalo Keski-Suomen Kalatalouskeskuksesta, toiminnanjohtaja Timo Seppälä Suomen Kalamiesten Keskusliitto r.y:stä, Velkuan kalastusalueen isännöitsijä Johannes Pelkonen, toiminnanjohtaja Guy Svanbäck Österbottens Fiskarförbund r.f:stä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, professori Ilkka Saraviita ja professori Pekka Vihervuori.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Lakialoite

Lakialoitteessa ehdotetaan, että onkiminen ja pilkkiminen tehtäisiin jokamiehenoikeudeksi ja viehekalastusta varten säädettäisiin läänikohtai-

nen viehekalastusmaksu. Henkilökohtaisen viehekalastusmaksun suorittanut henkilö olisi oikeutettu kalastamaan vavalla ja vieheellä niiden läänien alueilla, joita koskevan maksun hän on maksanut. Maa- ja metsätalousvaliokunnan laatimassa lakiehdotuksessa lakialoitetta on muokattu siten, että sääntely tarkoittaisi viehekalastusoikeuden sisällyttämistä yleiseen kalastusoikeuteen. Ilman eri lupaa kysymykseen tulisi viehekalastus yhdellä vavalla ja vieheellä sekä veto-uistelu lisäksi yhdellä painovieheellä. Viehekalastusoikeus perustuisi läänikohtaisen viehekalastusmaksun suorittamiseen. Maksun voisi suorittaa kalenterivuodelta tai enintään seitsemän vuorokauden pituiselta kalastusjaksolta. Onkimiseen ja pilkkimiseen ei pääsääntöisesti liittyisi kalastuksenhoitomaksua.

Valiokunnan kannanotot*Valtiosääntöoikeudellinen arviointi***Yleistä**

Kalastusoikeudella, joka sisältyy vesialueen omistusoikeuteen, ymmärretään suojattua valtaa harjoittaa kalastusta määrätyllä vesialueella. Kalastusoikeuteen kuuluvat oikeus vesialueen kalakannan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja oikeus järjestää vesialueen käyttö ja hoito. Oikeus kalastukseen nauttii hallitusmuodon 12 §:ssä säädettyä omaisuudensuojaa (ks. PeVL 13/1989 vp).

Kalastuslakia ehdotetaan muutettavaksi (8,1 §) siten, että viehekalastusmaksua (88,2 §) vastaan jokaisella olisi tietyin rajoituksin oikeus harjoittaa myös yksityisellä vesialueella ilman kalastusoikeuden haltijan lupaa viehekalastusta yhdellä vavalla ja vieheellä, vetouistelua kuitenkin lisäksi yhdellä painovieheellä. Viehekalastusmaksua ei perittäisi siltä, joka harjoittaa viehekalastusta omistamallaan vesialueella tai vesialueen omistajan tai kalastusoikeuden haltijan luvalla tämän hallitsemalla vesialueella.

Viehekalastus omaisuuden käyttörajoituksena

Tavallisella lailla toteutettiin vuonna 1982 yleinen onkimis- ja pilkkimisoikeus. Ehdotettu viehekalastusoikeuden laajentaminen merkitsee omistajan käyttöoikeuden rajoittamista samassa suhteessa kuin muiden yleistä kalastusoikeutta vesialueella lisätään (vrt. PeVL 5/1981 vp). Omaisuus ei kuitenkaan ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan. Edellytyksenä omaisuuden käyttörajoitusten säätämiseksi tavallisessa laissa on, että rajoitukset täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuudelle asetettavat yleiset edellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 4—5).

Ehdotettu viehekalastusoikeus täyttää perusoikeuksien rajoituksille yleisesti asetetut *lailla säätämisen* sekä *rajoituksen täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden* vaatimukset. Viehekalastusoikeuden taustalla oleva virkistyskäyttötarve on valiokunnan mielestä harrastuksen levinneisyyden huomioon ottaen sellainen tärkeä yhteiskunnallinen tarve, jota voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta *hyväksyttävänä perusteena* tarkoitettunlaiselle omaisuuden käyttörajoitukselle.

Valtiosääntöoikeudelliselta kannalta keskeiseksi muodostuu viehekalastusoikeudesta aiheutuvan omaisuuden *käyttörajoituksen laajuuden* arviointi, mihin liittyy myös *suhteellisuusvaatimus*. Tämän tarkastelun osalta on viime kädessä kysymys siitä, loukkaako rajoitus omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön.

Ensiksikin voidaan todeta, että valtiosääntöoikeudellisessa mielessä yleistä viehekalastusoikeutta tarkoittava ehdotus asiallisesti rinnastuu onkimisen ja pilkkimisen sallimiseen yksityisellä vesialueella. Tästä on säädetty tavallisella lailla. Viehekalastusoikeus ei valiokunnan mielestä merkitse omaisuudensuojan ytimeen ulottuvaa rajoitusta, mikä voitaisiin toteuttaa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Omaisuuden käyttövapauden rajoittamisen tulee lisäksi olla suhteellisuusvaatimuksen mukaista. Tämä merkitsee sitä, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi ja että rajoitukset eivät saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuuden suhteessa omaisuudensuojaan. Suhteellisuusvaatimuksen johdosta valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on kiin-

nitettävä huomiota muun muassa viehekalastuksen tehokkuuteen, kalastustavan kohteena olevan kalakannan laatuun ja määrään, kalastuksen vaikutukseen vesialueen pysyvän tuoton kannalta sekä kalastusoikeuden haltijan tarpeisiin, menetyksiin ja kustannuksiin (vrt. PeVL 5/1981 vp).

Käytettävissä olevien tietojen mukaan viehekalastus on onkimista ja pilkkimistä tehokkaampi kalastustapa. Viehekalastuksessa (heitto- ja perhovapa sekä vetouistin) saatavan saaliin markkamääräinen arvo (kokonaisuudessaan noin 74 miljoonaa markkaa v. 1994) näyttää olevan 1,3-kertainen onkimiseen ja pilkkimiseen verrattuna. Viehekalastus kohdistuu merkittävin osin suuriin petokaloihin, kuten haukeen, taimenen, kirjoloheen ja kuhaan, eli sellaisiin kalalajeihin, jotka varsin usein ovat hoitotoimenpiteiden, lähinnä istutusten kohteena.

Vastaavasti kuten lausunnossa 5/1981 vp, jossa arvioitiin yleistä onkimis- ja pilkkimisoikeutta, valiokunta edellä esitettyyn viitaten katsoo yleisen viehekalastusoikeuden käytön sinänsä voivan ainakin joissakin tapauksissa muodostua laadultaan ja laajuudeltaan sellaiseksi, että se loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa eli vesialueensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön. Kokonaisuutena arvioiden kysymys on siitä, että yleinen kalastusoikeus laajenisi ja vesialueisiin kohdistuisi tehokkuudeltaan nykyistä yleistä onkimis- ja pilkkimisoikeutta jonkin verran merkittävämpi uusi ulkopuolinen rasitus.

Valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisen suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta on oleellista, ettei viehekalastusoikeus ole ehdotuksen mukaan ehdoton. Omistajan todellisen aseman kannalta merkitystä on sillä, että viehekalastusoikeuteen kohdistuisi useita rajoituksia: Sallitut kalastustavat käsittäisivät viehekalastuksen yhdellä vavalla ja vieheellä, vetouistelun kuitenkin lisäksi yhdellä painovieheellä; viehekalastusoikeus ei ulottuisi lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoihin eikä vesialueisiin, joilla kalastaminen on kielletty muun säännöksen nojalla; viehekalastuskilpailut ja muut vastaavat tilaisuudet olisivat luvanvaraisia; vesialueen omistajan ja vuokramiehen sekä alueella ammattimaisesti kalastavan mahdollisuudet käyttää kalastusoikeuttaan eivät saisi kohtuuttomasti vaikeutua; maaseutuelinkeinoja ja määrajaksi myös kalastusalue voisivat tietyllä alueella rajoittaa viehekalastusta tai kieltää sen;

viehekalastus ei saisi aiheuttaa tarpeettomasti haittaa tai häiriötä rannan omistajalle tai haltijalle; viehekalastusta olisi rajoitettu toisen pyydyksen ja asutun rannan läheisyydessä, eikä se saisi haitata muuta kalastusta. Lisäksi viehekalastusoikeudesta pääsääntöisesti suoritettavista viehekalastusmaksuista kertyneet varat jaettaisiin kalavesien omistajille heidän omistamiensa kalavesien käyttämisestä viehekalastukseen.

Tällaisen rajoitussääntelyn ja viehekalastusmaksujen käyttöjärjestelyn johdosta ehdotuksessa on valiokunnan käsityksen mukaan ehkäisty lainsäädännön keinoin riittävästi se, että viehekalastus muodostuisi uhkaksi kalakannalle ja vesialueen pysyvälle tuotolle. Omistajan asemaa on suojattu minimoimalla viehekalastuksesta johtuvia haittoja. Lakiehdotus säilyttää omistajan oikeuden käyttää vesialuettaan kalastukseen tai muuhun sellaiseen tarpeeseen. Viehekalastusoikeudesta aiheutuva rajoitus ei omistajan perusoikeussuojan kannalta näin ollen mene pidemmälle kuin on välttämätöntä valtiosääntöisesti hyväksyttävän kalavesien virkistyskäyttötarveintressin tyydyttämiseksi. Asiaa arvioidessaan valiokunta on myös ottanut huomioon, että vesistöissä vapaasti liikkuva kalakanta on valtiosäännön kannalta jatkuvasti uusiutuva varallisuusarvoinen objekti ja että vesialueen omistamisen kautta siihen syntyvä kalastusoikeus on sangen erikoislaatuinen omaisuudenlaji. Valiokunta päätyy näin ollen siihen, että ehdotetunlaisena viehekalastusoikeus ei loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön.

Oikeusturvajärjestelyt

Perusoikeusrajoituksen sallittavuuteen vaikuttavat vielä oikeusturvajärjestelyt. Niiden kannalta keskeiset säännökset ovat kalastuslain 11 §:ssä, jota nyt ei ehdoteta muutettavaksi. Tämän pykälän nojalla maaseutuelinkeinopiiri (1 mom.) ja määrääjäksi kalastusalue (2 mom.) voisivat rajoittaa määrättyllä alueella muun muassa lakiehdotuksen tarkoittamaa viehekalastusta ja kieltää sen. Pykälän 2 momentissa mainitaan nimellisesti vesialueen omistajan mahdollisuus saada asia vireille, kun taas 1 momentissa ei ole vastaavanlaista säännöstä. Valiokunnan käsityksen mukaan nykyinen sääntely on riittävä perustuslain kannalta. Valiokunta pitää kuitenkin asianmukaisena, että 1 momentissa maini-

taan vesialueen omistaja asian vireillepanoon maaseutuelinkeinopiirissä oikeutettuna tahona.

Muita seikkoja

Lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentin lopussa olevan luvanvaraisuussäännöksen tulee kiistattomasti kattaa esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa jokin yritys järjestäisi organisoitua viehekalastusta toisen vesialueella.

Lakiehdotuksen 8 §:n 2 momentissa on kalastus heittouistimella luettu sallitun koukkukalastusoikeuden piiriin. Ehdotetun 4 momentin kumoamisen vuoksi näin laajennettuun kalastusmahdollisuuteen ei kohdistuisi mitään rajoitusta. Kumoaminen näyttää johtavan siihen, että heittouistelua ja ennestään sallittua verkkopyyntiä voisi harjoittaa tavanomaisilla apajapaikoilla. Lainsäädännön seurauksena ei saa olla, että esimerkiksi pieniä uistelukilpailuja olisi mahdollista järjestää vedenomistajan tavanomaisilla apaja- ja isorysäpaikoilla. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotetun 8 §:n 4 momentin kumoamisen tarkoituksenmukaisuus on selvitettävä vielä huolellisesti.

Lakiehdotuksen 88 §:n 1 momentin avoimen valtuutuksen mukaan mikä tahansa pilkkiminen voitaisiin asetuksella vapauttaa kalastushoitomaksuvelvollisuudesta. Vaikkakaan silloinen pilkintämaksu ei vaikuttanut kalastuslain säätämisyjärjestykseen, valiokunta piti maksua tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena muun muassa kalavesien hoidon kannalta (PeVL 5/1981 vp). Valiokunta ei pidä tällaista avointa valtuutta asianmukaisena.

Lakiehdotuksen 107 §:n rangaistussäännöksen perusteella vankeusrangaistusuhka liittyisi myös tapaukseen, jossa henkilö harjoittaa kalanpyyntiä ilman, että hänellä on mukanaan tosite suoritetusta viehekalastusmaksusta eikä hän voi esittää sitä 7 vuorokauden kuluessa. Muun muassa tällaiseen tilanteeseen sovellettuna vankeusrangaistusuhka on ylimitoitettu.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että maa- ja metsätalousvaliokunnan lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta laatima lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, jäsenet Esko Helle /vas, Gunnar Jansson /r, Ulla Juurola /sd, Juha Korkea-oja /kesk, Heikki Koskinen /kok, Risto Kuisma

/sd, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Riitta Prusti /sd, Veijo Puhjo /va-r, Jorma Rantanen /sd ja Maija-Liisa Veteläinen /kesk sekä varajäsen Reino Ojala /sd.

Eriävä mielipide

Valtiosääntöoikeudelliselta kannalta merkittäväksi kysymykseksi muodostuu viehekalastusoikeudesta aiheutuvan omaisuudenkäyttörajoituksen laajuuden arvioiminen. Yleinen lähtökohta ja perustuslakivaliokunnan aikaisempi tulkintakäytäntö on lähtenyt siitä peruslähtökohdasta, että vesialueen omistusoikeus on sellainen varallisuusarvoinen etu, joka kuuluu hallitusmuodon 12 §:n mukaisen omaisuudensuojan piiriin. Yleisen kalastusoikeuden laajentaminen merkitsee omistajan käyttöoikeuden rajoittamista samassa suhteessa kuin muiden kalastusoikeutta vesialueilla lisätään. Edelleen on todettava, ettei vakiintunut käytäntö omaisuudensuojasta merkitse täydellistä kieltoa kaikkia käyttörajoituksia vastaan. Vakiintuneesti on katsottu, että ”tavallisella lailla voidaan säätää rajoituksia, jotka eivät loukkaa omistajan normaalia, kohtuullista ja järkevää omaisuuden käyttöä”. Arvioitaessa, mikä on normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttöä, on mielestämme pantava painoa kalastusasiantuntijoiden lausunnoille.

Yleisen kalastusoikeuden laajentaminen viehekalastusoikeuteen merkitsee huomattavaa muutosta saaliiden arvoon. Verrattaessa onki- ja pilkkioikeuteen saaliiden arvo yli kaksinkertaistuu, ja erityisen merkittävää on se, että lisäys kohdistuu peto- ja arvokalakantoihin, joiden ylläpitämisestä vesialueiden omistajat vastaavat. Erityisesti saaristoalueilla, joilla on paljon kapeita vesialueita ja huomattava määrä ammattikalastajia, jotka kalastavat kiinteillä pyydyksillä, viehekalastusoikeuden laajentaminen merkitsee kohtuutonta haittaa normaalille ja järkevälle vesialueen käytölle. Lisäksi se merkitsee nykyisen merkitsemiskäytännön muuttamista ja huomattavaa taloudellista lisäpanostusta, mikä myös osaltaan loukkaa vesialueen kohtuullista käyttövaatimusta.

Omaisuuden käyttövapauden rajoittamisessa on otettava huomioon myös suhteellisuusvaati-

mus. Tämä merkitsee sitä, että rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi ja että rajoitukset eivät saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoitusten taustalla olevan yleisen intressin painavuuden suhteessa omaisuudensuojaan. Viehekalastus on jo nykyisellään hyvin saavutettavissa oleva kalastusmuoto, joten sen laajentaminen yleiskalastusoikeudeksi ei ole saavutettavuuskysymys pääosiltaan. Toki kalastuslupien myyntikäytännössä on parantamista ja kehittämistä. Tarkasteltaessa harrastuksen laajuutta ja sen merkitystä on otettava huomioon kaikkien oikeuksien laajentamisessa, että samat oikeudet koskevat myös EU:n kansalaisia. Tämä seikka on jäänyt huomiotta ajateltaessa yksittäiseen vesialueeseen kohdistuvan rasituksen mahdollisuutta.

Lakiehdotuksessa on rajoitussääntely, jonka mukaan maaseutuelinkeinopiiri ja kalastusalue määrääjäksi voivat rajoittaa viehekalastusta tai kieltää sen. Omistajalle on turvattu toissijainen aloiteoikeus rajoituksen tai kiellon aikaansaamiseksi. Tämä on oikeusturvan kannalta erikoinen menettely ja kaventaa osaltaan omaisuuden normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttöä.

Lakialoitteen pohjalta tehty valmistelutyö eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa on varsin erikoinen tapa näinkin merkittävässä ja laajaa yleistä merkitystä omaavassa asiassa. Valmistelusta puuttuu hyväksyttävän menettelyn mukainen vastuuministeriön valmistelu asiantuntijakierroksineen ja valmisteluvas- tuineen. Lainsäädännön luotettavuuden kannalta olisi ollut perusteltua suorittaa ko. yleiskalastusoikeuden laajentamisesityksen valmistelu laajasti ja perusteellisesti. Samalla olisi pitänyt tarkastella koko kalastuslakiuudistusta mukaan lukien pohjoisen kolme kuntaa. Tällaiset osaratkaisut ovat omiaan lisäämään ristiriitoja, ja nytkin jää saavuttamatta lainsäädännön varsinai-

nen tavoite ottaa huomioon ja sovittaa yhteen eri intressiryhmien edut.

Edellä olevan perusteella katsomme, että esitettyssä muodossa oleva lakiehdotus viehekalastusoikeuden laajentamisesta yleiskalastusoikeudeksi merkitsee sellaista rajoitusta omistajan normaalia, kohtuullista ja järkevää omaisuudenkäyttöä kohtaan, että se voidaan säätää vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 26 päivänä huhtikuuta 1996

Johannes Leppänen /kesk
Juha Korkeaoja /kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että maa- ja metsätalousvaliokunnan lakialoitteen 4/1995 vp pohjalta laatima lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Gunnar Jansson /r
Maija-Liisa Veteläinen /kesk

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lakialoitteen
4/1995 vp pohjalta laatima lakiehdotus:

Laki

kalastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/82) 8 §:n 4 momentti,

muutetaan 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 12, 39, 88 ja 89 § sekä 107 §:n 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 ja 2 momentti sekä 88 ja 89 § 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1355/93), sekä

lisätään lakiin uusi 91 a § seuraavasti:

7 §

Yleisellä vesialueella järvestä on jokaisella järven ulottuvassa kunnassa muutoin kuin tilapäisesti asuvalla oikeus harjoittaa koukkukalastusta.

8 §

Sen lisäksi, mitä 6 §:n 1 momentissa ja 7 §:n 1 momentissa säädetään kalastamisesta yleisellä vesialueella, on jokaisella oikeus muullakin vesialueella harjoittaa onkimista ja pilkkimistä sekä yhdellä vavalla ja vieheellä viehekalastusta, kuitenkin vetouistelua lisäksi yhdellä painovieheellä, lukuun ottamatta lohi- ja siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkoja sekä niitä vesialueita, joilla kalastaminen on muun säännöksen nojalla kielletty. Onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskilpailuja sekä muita vastaavia järjestettyjä tilaisuuksia varten on saatava kalastusoikeuden haltijan lupa.

Kunnassa muutoin kuin tilapäisesti asuva henkilö saa harjoittaa muikun, kuoreen, silakan ja kilohailin pyyntiä verkolla meressä myös yleiseen vesialueeseen kuulumattomalla, kunnassa olevalla vesialueella, joka sijaitsee ulkosaaristossa tai aavaa selkää vastassa. Milloin tällainen vesialue on kylänrajan sisäpuolella, kylässä muutoin kuin tilapäisesti asuva henkilö saa harjoittaa siellä myös koukkukalastusta, ei kuitenkaan pitkälasiimalla.

10 §

Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua kalastusta ei saa harjoittaa eikä 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lupia myöntää siten, että vesialueen

omistajan, vuokramiehen tai sanotulla alueella kalastusta ammattimaisesti harjoittavan mahdollisuus kalastusoikeutensa hyväksi käyttämiseen kohtuuttomasti vaikeutuu.

12 §

Valtion yksityiset kalastukset pysytetään valtiolla siellä, missä ne vanhastaan ovat olleet ja edelleen ovat sen hallinnassa. Tarkempia säännöksiä niiden käytöstä samoin kuin valtiolle kuuluvan kalastusoikeuden käyttämisestä ja kalastuksen harjoittamisesta valtion omistamilla vesialueilla annetaan asetuksella, jolloin ammattikalastajien ja paikallisen väestön etu on ensi sijassa otettava huomioon. Mitä tämän lain 8 §:n 1 momentissa on säädetty, sovelletaan kuitenkin myös valtion omistamilla vesialueilla.

39 §

Kalastusta harjoitettaessa on vältettävä kaikkea sellaista, joka voi aiheuttaa rannan omistajalle tai haltijalle tarpeettomasti haittaa tai häiriötä. Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta ei saa ilman erityistä oikeutta harjoittaa viittäkymmentä metriä lähempänä selvällä merkillä varustettua pyynnissä olevaa kiinteää tai verkko-pyydystä eikä niin lähellä toisen asuttua rantaa, laituria, uimarantaa, jäätietä tai muuta niihin verrattavaa aluetta, että siitä aiheutuisi edellä tarkoitettu seuraus. Tässä laissa tarkoitettua onkimista, pilkkimistä ja viehekalastusta harjoitettaessa on vältettävä aiheuttamasta haittaa tai häiriötä vesialueella harjoitettavalle muulle kalastukselle.

88 §

Jokaisen kalan tai ravun pyyntiä harjoittavan henkilön tulee suorittaa valtiolle kalastuksenhoitomaksu. Kalastuksenhoitomaksu on 80 markkaa kalenterivuodelta tai 20 markkaa kultakin enintään seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta. Kalastuksenhoitomaksua ei kuitenkaan peritä alle 18-vuotiaalta eikä 65 vuotta täyttäneeltä eikä henkilöltä, joka harjoittaa 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua onkimista tai pilkkimistä asetuk-sella säädettyä tavalla.

Jokaisen 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua viehekalastusta harjoittavan henkilön on suoritettava valtiolle vuosittain viehekalastusmaksu. Viehekalastusmaksu on 100 markkaa kalenterivuodelta tai 25 markkaa seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta kunkin sellaisen läänin osalta, jonka alueella henkilö harjoittaa sa-nottua viehekalastusta. Viehekalastusmaksua ei kuitenkaan peritä alle 18-vuotiaalta eikä 65 vuotta täyttäneeltä henkilöltä eikä myöskään viehekalastuksesta, jota harjoitetaan yleisellä vesi-alueella.

Maa- ja metsätalousministeriö perii 1 momentissa sekä maaseutuelinkeinopiiri 2 momen-tissa tarkoitetut maksut elinkustannusindeksin nousua vastaavasti tarkistettuina. Tarkistus teh-dään täysin kymmenin markoin.

89 §

Todistus kalastuksenhoitomaksun ja viehekalastusmaksun maksamisesta on pidettävä mukana kalastusta harjoitettaessa sekä vaa-dittaessa näytettävä vesialueen omistajalle tai kalastusoikeuden haltijalle tai sille, jonka tehtä-vänä on valvoa kysymyksessä olevalla alueella kalastuksesta annettujen säännösten ja määräys-ten noudattamista.

91 a §

Maaseutuelinkeinopiiri jakaa viehekalastusmaksuina kertyneet varat, valtiolle maksun kan-

nosta ja varojen jakamisesta aiheutuneilla kuluil-la vähennettynä, kalenterivuosittain jälkikäteen kalavesien omistajille korvauksena heidän omis-tamiensa kalavesien käyttämisestä vieheka-lastukseen.

Jos vesialueen omistajalle 1 momentin mu-kaan tuleva määrä olisi enintään 200 markkaa, varoja ei jaeta omistajalle, vaan annetaan asian-omaiselle kalastusalueelle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin kalave-sien omistajille raksettaviin korvauksiin myön-tää varat asianomainen maaseutuelinkeinopiiri. Kalastusalueita voidaan käyttää apuna jaettaes-sa varoja vesialueen omistajille.

Varojen jaossa on otettava huomioon vesi-alueeseen kohdistuva viehekalastusrasitus.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarvit-taessa ohjeita varojen jaossa huomioon otettavis-ta muista seikoista.

107 §

Joka

7) harjoittaa kalan tai ravun pyyntiä, vaikka hän ei ole suorittanut valtiolle säädettyä ka-lastuksenhoitomaksua tai viehekalastusmaksua taikka hänellä ei ole mukana tositetta suoritta-mastaan kalastuksenhoitomaksusta tai vieheka-lastusmaksusta eikä hän voi sitä esittää seitse-män vuorokauden kuluessa; taikka

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kalastus-rikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä tammi-kuuta 19 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryh-tyä lain täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toi-menpiteisiin.